

Naalakkersuisut

**Aningaasaqarniarnikkut
ingerlatsineq pilugu**

Nalunaarutaat 2003

Aningaasarsiornermut Naalakkersuisoqarfik • Marts 2003

Imarisaasa nalunaarsorsimaffiat

1. Aallaqqaasiut eqikkaanerlu	1
2. Aningaasatigut inissisimaneq ineriartornerlu	3
2.1. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat	3
2.1.1. Akileraarutitigut akitsuutitigullu isertitat	3
2.1.2. Suliffissaaleqineq	4
2.1.3. Niueqatigiinnerup oqimaaqatigiinnera, nioqqutissat eqqussat avammullu tunisat	5
2.1.4. Akit allanngoriartornerat	6
2.2. Nunatta Karsiata aningaasaqarnera	7
2.2.1. Ukioq aningaasanut inatsiseqarfiusoq 2002.....	7
2.2.2. 2003-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut	7
2.2.3. Ingerlatseqatigiiffiit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut aningaasaqarnerat	8
2.3. Kommunit aningaasaqarnerat	10
2.4. Namminersornerullutik Oqartussat inuussutissarsiornermut tapiissutaat pisortanillu kiffartuussinernut isumaqatigiissutit.....	11
2.4.1. Inuussutissarsiornermut tapiissutit	11
2.4.2. Pisortanit kiffartuussinertit pillugit isumaqatigiissutit.....	12
3. Inuiaatigiit aaqqissugaanerat eqqarsaatigalugu suliniutit	14
3.1. Inuiaqatigiinni aaqqissuussinerit allanngortinneri	16
3.1.1. Ineqarnermut tunngasunik iluarsaaqqinneq	16
3.1.2. Imermik imermillu avammut niuernerq pillugu inatsit	18
3.1.3. KNI Pisiffik A/S-ip namminersortunut ingerlatassanngortinneqarnera.....	18
3.1.4. Usinik imaatigut angallassinermik iluarsaaqqinneq	19
3.1.5. Timmisartut atorlugit angallannermi allannguutit.....	20
3.1.6. Imaatigut ilaasunik angallassinermi allannguutit	21
3.1.7. Innaallagissamik, imermik kiassarneqarnermillu assigiimmik akeqartitseriaaseq	21
3.1.8. Sinerissamat qanittumik aalisarnerup aaqqissuussaananik naleqqussaanerit	22
3.1.9. Inuussutissarsiutinut tapersiisarnermik iluarsaaqqinneq	23
3.1.10. Suliffeqarnermut tunngasut	23
3.2. Namminersorluni inuussutissarsiuteqarnermut atugassarititat pitsaanerit.....	24
3.2.1. Inuussutissarsiornermut inatsisitigut tunngavigisat allanngortinneri.....	25
3.2.2. Akileraartarnermik akitsuusiisarnermillu naleqqersuilluni misissuineq	26
3.2.3. Inuussutissarsiornermik siuarsaannermi suliniarneq ataatsimut isigalugu	26
3.3. Piginnaasanik ineriartortitsineq – Ilinniartitaaneq suliffeqarnerlu.....	28
3.3.1. Atuarfitsialak.....	28
3.3.2. Tunngaviusumik atuarfiit namminersortitat angerlarsimaffimmilu atuartitsineq il.il. pillugit Inatsisartut inatsisaat.....	29
3.3.3. Ilinniagaqarnerisuteqartitsinermik iluarsaaqqinneq	30
3.3.4. Sammisat suliffeqarnermut tunngasut naammassineqartut	31
3.4. Immikkut suliniutit	32
3.4.1. Nuna tamakkerlugu pilersarusiornermut nassuiaat	32
3.4.2. Pilersarusiornermut qitiusumik nalunaarsuivik	32
3.5. Ungasinnerusoq isigalugu inuiaqatigiit aaqqissugaanerat eqqarsaatigalugu naalakkersuinikkut ingerlatsineq qanoq pissava?	34
3.5.1. Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat eqqarsaatigalugu suliniutit aallartinneqarsimasut nalilerneqarneri	35
4. 2004-mut ais-imi sammineqartussat.....	38

4.1	Allaffissornermut aningaasartuutit	38
4.2.	Peqqissuseq ilaqtariinnermullu tunngasut	38
4.3.	Inuussutissarsiutinut tapiissutit ilusilersugaanermilu naleqqussaanerit.....	39
4.4.	Iluarsaanermik aserfallatsaaliinermillu suliniarnerit	41
1.1.1.		

1. Aallaqqaasiut eqikkaanerlu

Piffissami aggersumi Inatsisartut ilungersuutissanik imaannaanngeqisunik naalackersuinikkut orni-gaqarput. Ilungersuutissat tamakkua ilagaat ukiuni qaninnerpaani ataatsimut isigalugu aningaasa-tigut qaffakkiartorpiarunnaarnissaq ilimanarmat. Aningaasaqarnermi sunniutaasarput pitsutsit ua-gut qanoq pisinnaanngisagut aammalu pissutsit nammineq iliuuseqarfigisinnaasagut. Naalakker-suisut taaneqartoq kingulleq sammineruniarpaat!

Naalackersuisut sulissutiginiarpaat qulakkeeerumallugu Kalaallit Nunaat aningaasaqarnikkut immi-nut napatikkiartuinnassasoq Naalagaaffeqatigiinnermilu nammineerneruleriartuinnassasoq. Anguniagarpiaq taanna ukiakkut 2000-imili ilusilerneqarpoq Naalackersuisut Inuiaqatigiit aaqqissu-gaanerat pillugu iliuusissatut pilersaarutaanni, inuiaqatigiillu aaqqissugaanerata takulertoruminarsar-niarlugu ataqatigiinneralu takutikkumallugu siliaq suleqatigiissitani ingerlanneqarsimavoq, taakku-nani peqataallutik inuussutissarsiutinik ingerlatsisut, qitiusumik pisortaqarfiit, Inatsisartut ataatsimii-titaat assigiinngitsut, Inatsisartullu ataatsimiittarfianni oqallinnerit aqutugalugit inatsisit arlallit akuersissutigineqarnerisigut tamarmik anguniakkamut qanilleraataasut. Aamma qanittukut Namminersorneq pillugu Isumalioqatigiissitat isumaliutissiamik saqqummiisus-saapput suliami tamatumani aqutissanik nutaanik tikkuussisumik.

Namminersorneq pillugu Isumalioqatigiissitat Namminersorerullutillu Oqartussani aaqqissugaa-nikkut politikkimi sulinerup assigiissutigaat nutaanik eqqarsalersitsiniarneq, ilaatigut inuiaqatigiit ullumikkut aaqqissugaaneranni pituttugaanerit qangatullu eqqarsarnerit qimakkumallugit. Inuiaqati-giit aaqqissugaaneratigut noqasuttumik politikkeqarnikkut kissaatigaarput inuiaqatigiit sanarfineqar-nerat ineriartornerallu qanoq innersoq nalilersorumallugu pitsannguutissanillu atorluarsinnaasunik saqqummiussiumalluta.

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerannik misissuinermi pissusissamisoortumik inuussutissarsiorneq qitiu-simavoq, sulilu immikkut pingaartillugu sammineqartussaalluni. Inuussutissarsiorneq inuiaqatigiinni suliffeqarnermut aningaasanillu isertitaqarnermut tunngaviuvoq taamaattumillu Naalackersuisut siunniussariuarpaat inuussutissarsiornerni assigiinngitsuni tunngavigisat ineriartornissaata qulak-keernissaa, kisiannili allanngrotierisinnaassutimut pitsaassutsimullu aamma piumasaqarpugut.

KNAPK-p Namminersorerullutillu Oqartussat akornanni sinerissap qanittuani raajraniutit naleq-qussarnissaat pillugu suleqatigiinneq maanna ingerlasoq assersuutaalluarpoq suleqatigiinneq aningaasatigullu ilaatigut ikiuuttarneq allannhortiterinermi pisariaqarsinnaasoq inuussutissarsiorne-rup ineriartornera qulakkeeerumallugu. Naalackersuisut aalajangiusimavaat aalisarneq ungasinne-rusoq isigalugu niuernerme atugaasut malillugit ingerlasariaqartoq, inuussutissarsiutitut allatuulli, aammalu suliffeqarnikkut aningaasanillu isertitaqarnikkut tapertaassalluni. Tamatuma peqatigisaa-nik imminut piumaffigivugut allaffissornikkut aqutsineq pitsanngorsartariaqartoq.

Ukiuni aggersuni kommunit Namminersorerullutillu Oqartussat aningaasartuuteqartarnikkut poli-tikki sukangasumik ingerlattaariaqarpaat. Kommunigut minnerusut arlallit pingaartumik aningaasa-

qarnikkut ajornartorsiuteqarput sumiiffimmi qaffakkiartornissap pilersinnissaatigut ilaatigullu allafitsigut aqusinerup ingerlalluartup qulakkeernissaatigut.

Tamakkua tungaasigut ajornartorsiutit immaqaa aaqqiissutigisinnaassavaa aqutsivitsigut assigiingitsutigut kommunit ataatsimoorlutik suleqatigiinnerulernissaat ataatsimoorfiit annerulersineratigut immaqalu sumiiffinni eqqarsaatigisariaqarpoq kommunit katerivillutik ataasinngortinneqartarnissaat. Sumiiffinni inuussutissarsiornerup akilersinnaasumik ingerlalernissaa pisariaqartumik sammiumallugu kommunini nunallu immikkoortuini inuussutissarsiutit siuarsarniarlugit suliniutit soorunami Naalakkersuisut tapersersortuarumavaat.

Nunatta Karsiata aningaasaqarnera aamma ilungersunartorsiorpoq. Nunatta Karsiata isertitaasa 2/3-ii pisarput naalagaaffiup ataatsimoorlutik tapiissutaasigut EU-llu aalisagartassaqaqarnermut akiliutaasigut. Aningaasatigut imminut napatissinnaanerulernissaq pilersissagaanni pisortat ingerlatsinerlut aningaasartuutaasa qaffakkiartornerata unikaallatsinnissaat pisariaqarpoq. Tamatumuunakkut inuussutissarsiornerup ineriartornera tunngavissinneqarsinnaavoq ingerlatat aningaasallu isaatitat amerlinerannik taamatu akileraarutitigut isertitat amerninerannik kinguneqartumik.

Nalunaarusiap matuma naggataatungaani Naalakkersuisut sammiumanersaasa ilai takutinneqassapput. Timitakkit arfineq pingasut tungaasigut misissueqqissaartoqassaaq naalakkersuinikkullu aalajangiinissanut saqqummissassalioqarluni, taakkulu Naalakkersuisut 2004-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaanni pingaarnersuilluni tulleriarinermut ilanngunneqassapput.

2. Aningaasatigut inissisimaneq ineriartornerlu

Aningaasaqarniarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarutitut Aningaasanut inatsisissamut siunnersuummut nalinginnaasumik nassuiaatini allaaserisat ilagaat aningaasatigut inissisimaneq ineriartorneralu. Naalakkersuisut 2003-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaat februar 2003-mi saqqummiunneqarpoq, taamaattumik aqquataani paasissutissat nutaat qanoq amerlatigisut saqqummiunneqarsimanerat killeqarpoq. Taamaattumik immikkoortumi matumani inuiaat aningaasaqarnerat kommunillu aningaasaqarnerat pillugit immikkoortumi matumani allaaserisat naatsukullaapput. Immikkuualuttut ilanngunnerullugit allaaserininneq takuneqarsinnaavoq 2003-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni.

2.1. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat

Aningaasaqarneq amerlaqisunit sunnerneqartarpoq, nunatsinni nunanilu allani pissutsinit. Naalakkersuisut Inatsisartullu patsisaasut tamakkua ilai sunnersinnaavaat, kisiannili assersuutigalugu aalisakkat raajallu avammut tunineqarneranni akiannut apeqquataasarpoq aalisakkat raajallu qanoq amerlatigisut nunat allat pisisarneraat kiisalu niuverfiit nioqutissianik qanoq piumatiginersut.

Ukiuni kingullerni Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera ilorfaap tungaanut ingerlasimagaluariarluni malunnarsivoq ingerlaneq allanngoriartortoq. Raajat avammut tunineqarnerminni akiisa apparsi-manerata sunniutai ilaatiguinnaq taarserneqarsimapput raajat aalajaatsumik amerlassuseqarneratigut pisassat amerlisimanerannit. Pisassalli amerlisimaneratigut aalisarnermi suliffissuarnilu raajaleriffinni suliffeqarneq annertujuarsimavoq.

Pisortat ingerlatsinerat aningaasaqarnermut sunniutilerujussuavoq, taamaammallu pisortat nikeqattaanngitsumik atuinerat patajaallisaasussaavoq.

2.1.1. Akileraarutitigut akitsuutitigullu isertitat

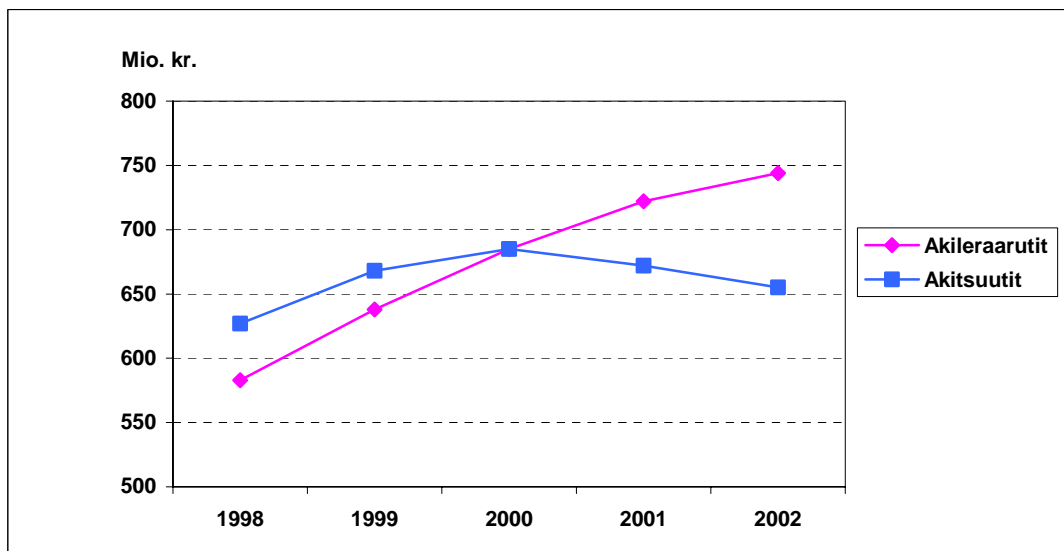
Akileraarutitigut isertitat inuiaqatigiit isertitaannut takussutissaasarpoq. Isertitat katillutik qaffannerat assigiinngitsutigut pisinnaasarpoq. Inuit suliffeqartut akissarsiaat qaffappata imaluunniit sulinerulerpata suliffeqartut akornanni agguaqatigiissillugu akissarsiat qaffattarput. Suliffeqanngitsulli amerlanerit suliffeqalerpata sulinermik inuussutissarsiateqartut amerlissapput.

Nunatta Karsiata akileraarutinit akitsuutinillu 1998-imiit 2002-mut isertitai titartagaq 2.1.1-mi takuneqarsinnaapput. Ukiuni pineqartuni akileraarutinit isertitat qaffakkiartorsimapput, kisiannili akitsuutinit isertitat 2000-ip tungaanut qaffakkiartoriarlutik kingornatigut appariartorsimallutik.

2002-mut nalunaarsuutit tunngavigalugit malunnavippoq akileraarutinit isertitat qaffakkiartornerat annikilliarortoq. Naatsorsuutigineqarpoq akileraarutinit iluanaarutit 2001-imut sanilliullugu procentinik marlussunnik qaffasinnerussasut. Naatsorsuutigineqarpoq akileraarutinit isertitat ukiuni aggersuni procentinik marlussunnik qaffattarumaartut, tamatumunngalu patsisaanerulluni akissarsiat

nalinginnaasumik qaffakkiartornerat. Ilimagineqarpoq akitsuutit 2000-imiit 2001-imut apparnerat 2002-mi ingerlaannassasoq, ukiunilu aggersuni 2002-mi qaffasissutsimittut iinnassasut.

Titartagaq 2.1.1 Akileraarutitigut akitsuutitigullu isertitat 1998 – 2002, mio. kr.

Najoqqutaq: Nunatta Karsiata naatsorsuutai 1998-2001. 2002-mut kisitsisaagallartut.
 Malugiuk: 2001-mi Nunatta Karsia KNI Pisiffik A/S-ip ilaannakortumik namminersortunut ingerlatassannagortinneqarneranut atatillugu pissarsianit ingerlatseqatigiiffinnul-
 lu akileraarutinut 54 mio. kr.-inik iseritaqarpoq. Akileraarutitigut isertitat taakku
 immikkut illuinnarmata titartakkamut ilanngunneqannglat.
 Titartakkami kisitsit ingerlaavartuupput.

2.1.2. Suliffissaaleqineq

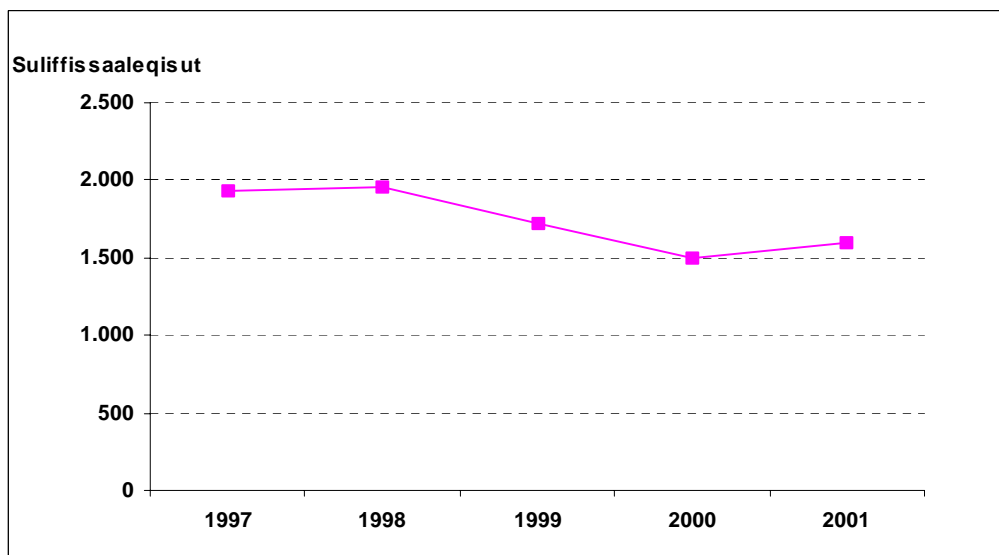
Suliffissaaleqisut 1998-ip kingornatigut ikileriarsimapput. 2000-imi suliffissaaleqisut kalaallit illoqar-
 fiini 1.500-it missaaniissimapput, tassa agguaqatigiissillugu 6,0 procentiullutik.

2002-imi ukioq qaammatinut agguaraanni aggornerini siullerni pingasuni suliffissaaleqineq 2001-
 imisut issimavoq. Tamatumani sanilliuttariaqarpoq 2002-mi sulisinnaasut 2001-imit amerlanerusi-
 mammata.

Tamatuma malunnarsisinnaavaa sulisut amerlisimasut, tassami sulisinnaasut amerlinerat suliffis-
 saqanngitsut procentiata qaffanneranik kinguneqarsimanngimmat.

Suli siusippallaarpoq nalilissallugu 2002-p immikkoortuisa pingajuanni ukiumut siulianut saniiliuulu-
 gu amerliassaminerat suliffissaaleqisut ataatsimut isigalugu amerliartornerannut takussutissat siul-
 lersarinerat.

Titartagaq 2.1.2 Qaammatip qiteqqunnerani illoqarfinni suliffissaaleqisut 1997 – 2001

Najoqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

1) Qaammatip qiteqqunnerani suliffissaaleqisut ukiumut agguaqatigiissillugit

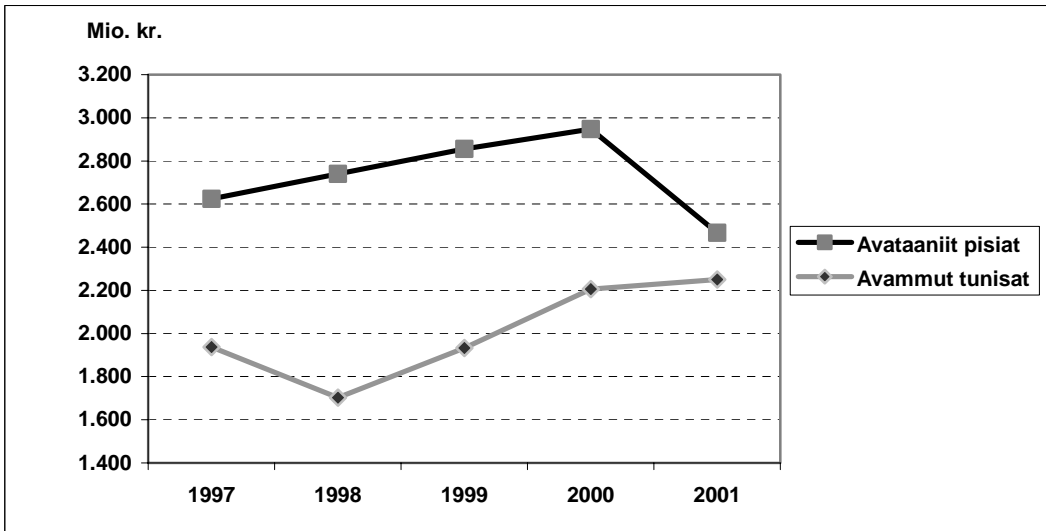
Agguaqatigiissitsilluni kisitsisiniippoq illoqarfiit akornanni assigiinngissutit annertoqimmata ukiullu ingerlanerani nikerarnerit annertusaqalutik, tassami illoqarfinni amerlasuuni suliffissaaleqineq ukiukkut annertusaqaaq. Akerlianilli illoqaarfiit ilaanni aasaanerani suliffissaaleqisoqanngingajattarluni.

2.1.3. Niueqatigiinnerup oqimaaqatigiinnera, nioqqutissat equssat avammullu tunisat

Titartagaq 2.1.3-mi takutinneqarput 1997-2001-imi nunanit pisiat nunanut allanullu tunisat. 2000-ip tungaanut nunanit allanit pisiat amerliartorusaarsimapput, 2000-imiilli 2001-imut appqariarsimallutik. 1996-ip kingornatigut nunanut allanut tunisat nalingat qaffakkiartorsimavoq, 2000-imiilli 2001-imut qaffariarneq ukiunut sanilliullugu appasinnerusimavoq. Tamatumunnga pissutaaneruvoq raajat avammut tunisat raajat avammut tunisat akikinnerunerat.

2002-mi niuerneq suli inaarutaasumik naatsorsorneqarsimangilaq. Kisitsisaataagallartulli takutip-paat saattussat tunisaanerat appariartortoq. Saattussat nunanut allanut tunineqartut ukiup qaam-mataani siullerni qulingiluani ukiumut siulianut sanilliullugit pingasoriaatingajaanik ikilerisimapput, tamatumalu peqatigisaanik avammut tunineranni akit 10 procentimik appasinnerusimallutik. Raajat avammut tunineqartut annertuumik amerlisimanerata illuatungerisimavaa nunarsuarmi akit appasimanerat. Taakkua illuatungeriimmik assigiikannermik sunniutillit kingunerisaannik raajat avammut tunisat ataatsimut katillugu nalingat taamaaginnapajaarsimavoq.

Titartagaq 2.1.3 Nunanit allanit pisiat nunanullu allanut tunisat 1997 – 2001 mio. kr.

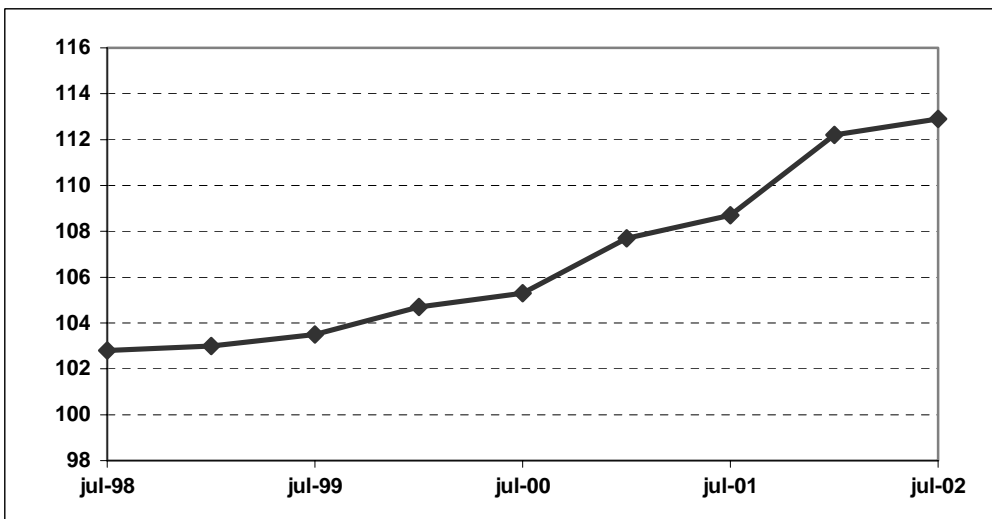

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik
Kisisisit akit ingerlaavartut atorlugit naatsorsugaapput

2.1.4. Akit allangoriartornerat

Atuisartunut akit nalunaarsorneqarneranni allaaserineqartarpoq nioqqutissanut sullissinernullu nammineq atugassanut akit nioqqutissanut sullissinernullu atuisartut akilerariaqagaat. Atusartunut akitigut takuneqarsinnaasarpud pisisartunut akit tamakkiisumik allannguutaat, taamaattoqarsimap-pat akitsuutit tapiissutillu allannguutaat ilanngullugit.

Titartagaq 2.1.4 Atuisartunut akigititanut naleqqersuut juli 1998 – juli 2002

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

1990-ikkut affaanni kingullermi atuisartunut akit procentingorlugi allanngornerat - aamma aningaasat naleerukkiartornerannik taaneqartarpoq - ukiumut 1 - 2 procentiusarsimavoq, tassa Danmarkimit appasinnerulluni. 2000-ip kingornatigut aningaasat naleerukkiartornerat 2 procentip 4

procentillu akornaniissimavoq. Ukiuni kingullerpaani Danmarkimi aningaasat naleerukkiartornerat ukiumut 2,5 procentip missaaniissimavoq.

2.2. Nunatta Karsiata aningaasaqarnera

2.2.1. Ukioq aningaasanut inatsiseqarfiusoq 2002

2002-mut aningaasanut inatsimmi missingersuutigineqarsimavoq IST-mi sinneqartoorutigineqasasut 34 mio. kr. Ukiup aallartilaarnerani sinerissap qanittuani aalisarnermi raajat nunamut tulaa-tassat akiisa minnerpaaffissaannut 22 mio. kr.-it aningaasaliissutigineqarput. Peqatigitillugu isuma-ginninnermut ilinniartitaanermullu tunngasuni ilassutitut aningaasaliissutininik akuersissuteqartoqar-poq 6 mio. kr.-inik aningaasartuuteqarnerunermik kinguneqartussanik. Tamatuma peqatigisaanik isertissangasat 36 mio. kr.-inik amerlineqarput.

Tabel 2.2.1 Nunatta Karsiata angusai 1998-2003, mio. kr.

	Naatsor-suutit 1998	Naatsor-suutit 1999	Naatsor-suutit 2000	Naatsor-suutit 2001	Naatsor-suutaagal-lartut 2002	AIS 2003
Isertitat	4.304	4.511	4.720	5.443	5.356	5.425
Ingerlatsinermut aningaasartuutit	-3.698	-3.923	-3.948	-4.600	-4.472	-4.640
Sanaartornermut aningaasartuutit	-707	-592	-735	-838	-681	-756
Taarsigassarsiaritit	39	145	44	0	0	0
Immikkut ittumik inissitat	0	-23	-17	0	0	0
IST-p inerner	-62	118	64	5	203	29

Najoqutaq: Namminersornerullutik Oqartussat: *Nunatta Karsiata naatsorsuutai 1998-2001*. 2003-mut aningaasanut inatsisissamut siunnersuut.

Malugiuk: 2002-mut kisitsisit 4/3 2003 naatsorsutini kisitsisaagallarput. Taarsigassarsiaritit 2001-imiit naatsorsuutini immikkut naatsorsuusiorneqassaarput, aamma immikkut ittumik aningaasartuutit iseritallu nassuiaatitaat allanngorluni.

2002-mut naatsorsuutini angusassamut naatsorsuigallarnerit takutippaat 203 mio. kr.-inik sinneqartooruteqartoqassasoq. 2002-mut naatsorsuutini kisitsisit suli kukkunersuiusumit avataaneersumit misissutaarneqanngillat, taamaattumillu kisitsisit 2002-mut naatsorsuutini kisitsisaagallartutut taaneqartariaqarlutik. Sinneqartoorutit amerlassusiannut pissutaavoq akileraarutitigut isertitat ilimagisamiit amerlanerusimanerat. Tamatuma peqatigisaanik aningaasartuutininut inatsisitigut aalajangikkanut aningaasaliissutit ilimagisamit atorneqannginnerusimapput. Tamatumani pingaartumik pineqarput ineqarnermut tapiissutit.

2.2.2. 2003-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut

2003-mut ukiunullu missingersuusiorniusunut 2004-2006-imut ingerlatsinermut, sanaartornermut taarsigassarsisitsisarnermullu missingersuutit inernerat tabel 2.2.2-mi takuneqarsinnaavoq.

Tabel 2.2.2 Isertitat aningaasartuutillu 2003-2006, mio. kr.

	2003-mut AIS	2004-mut missinger- suutit	2005-mut missinger- suutit	2006-mut missinger- suutit
Isertitat	5.425	5.270	5.270	5.269
Ingerlatsinermut aningaasartuutit	-4.640	-4.554	-4.557	-4.554
Sanaartornermut aningaasartuutit	-756	-680	-604	-679
IST	29	36	45	36

Najoqqutaq: Namminersornerullutik Oqartussat 2003. 203-mut Aningaasanut inatsisissatut siunersuut

Ukiuni missingersuusiorfiusuni isertitassat 2003-mut sanilliullugu ikinnenrutinneqarput. Tamatumunga patsisaavoq isertittagaagallartut arlallit 2003-p kingornatigut peertussaammata. Tamatumani pineqarput naalagaaffiup nutaanngorsaansamut immikkut tapiissutai taarsigassarsiallu arlallit akilerneqareersimasussat, ilaatigut Tele Greenland A/S-ip taarsigassarsiai. Naalakkersuisut naatsorsuutigaat ukiuni aggersuni isertitat 200 mio. kr.-it missaanik ikilissasut.

Naalakkersuisut sulissutigaat allaffissornermut inuutissarsiutinullu aningaasartuutit apparnissaat, tammaattumillu naatsorsuutigineqarpoq ingerlatsinermut aningaasartuutit 2003-miit 2004-mut appassasut. Sanaartornermut aningaasartuutit tassaasut nutaanik sanaartorneq nutaanngorsaaner-mullu aningaasartuutit ukiuni missingersuusiorfiusuni appassapput. Naatsorsuutigineqarpoq nutaanngorsaaner-mut aningaasartuutit 2004-mut sanilliullugu 2005-imi 2006-imilu qaffassasut, sanaartornermulli aningaasartuutit appassallutik. Piffissaq pineqartoq ataatsimut isigalugu naatsorsuutigineqarpoq IST-mi ukiumut sinneqartoorutigineqartassasut 29-45 mio. kr.-it, tassa ingerlatsinermut akiissaajaatit tamarmiusut 1%-ingajai.

2.2.3. Ingerlatseqatigiiffiit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut aningaasaqarnerat

Ingerlatseqatigiiffinnut sisamanut matuma kingulliini taaneqartunut tunngatillugu naatsorsuusior-tarput qaammatisiutit ukiuat malillugu 2002-mullu naatsorsuutit kisitsisitaat suli pigineqanngillaat. Taamaakkaluartoq naatsorsuutigineqarpoq selskabit taakkua sisamat pitsaasunik angusaqassasut.

Tabel 2.2.3   Nunatta Karsiani ingerlatseqatigiiffinnilu anginerni arfinilinni akiitsut ilanngaattissat ilanngaatilugit, mio. kr.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Royal Greenland ¹⁾	880,9	970,6	1.092,8	1.024,1	951,7	630,9
KNI Pilersuisoq	-310,9	-388,3	-405,4	-429,8	-461,8	-
Royal Arctic Line	484,0	418,0	361,6	281,8	192,6	-
Tele Greenland A/S	304,1	237,8	187,4	119,8	74,8	-
Arctic Umiaq Line	26,2	-40,6	-23,1	23,2	29,6	-
Nuka A/S ¹⁾	-	-	93,8	108,7	115,4	89,0
Ingerlatseqatigiiffiit katillugit	1.384,3	1.197,5	1.307,1	1.127,8	902,3	-
Nunatta Karsia	-791,0	-725,0	-782,0	-767,0	-722,0	-
Ingerlatseqatigiiffiit Nunatta Karsia	593,3	472,5	525,1	360,8	180,3	-

¹⁾ Royal Greenland aamma Nuka A/S eqqarsaatigalugit ukioq naatsorsuuteqarfiusoq tassaavoq 1/10-30/09. Taamaallutik 2002-mut kisitsisit ukiumut naatsorsuuteqarfiusumut 2001/02-mut tunngapput.

Piffissami 1997-2001-imi ingerlatseqatigiiffiit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut annerpaat arfinillit ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit katillugu akiitsutik 482 mio. kr.-inik ikilisissimavaat 2001-imi 902,3 mio. kr.-inngortillugit. Piffissami tamatumani Nunatta Karsiata akiitsui kil-lormut sammisut (aningaasat isumalluutit tigorianaanaat) aalajaakannersimapput. Tassalu ataasimut isigalugu ingerlatseqatigiiffiit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut aningaasaqarnerat pitsaasutut nalilertariaqarpoq. Piffissami tamatumani Royal Greenland A/S-ip aamma NUKA A/S-ip ineriartornerat taamaaqataanik pitsaatigisimangilaq.

Takuneqarsinnaavoq Royal Greenlandip akiitsui 2001-imiit 2002-mut 321 mio. kr.-it missaannik apparsimasut. Taakkunannga 200 mio. kr.-it tassaapput 2001-ip naalernerani aktiaatinut tapiissutaasut, sinnerili tassaallutik ingerlatseqatigiiffiup naatsorsuutitigut angusaqarluarsimaneq ingerlatseqatigiiffiullu sanaartukkatigut atortorissaarutaasa qumartinnerat. Ingerlatseqatigiiffik nunarsuarmi raajat akiisa appasinnerannit eqqugaasimagaluartoq ullumikkut isumaqarnarpoq Royal Greenlandimi ineriartorneq ukioq ataasiinnarluunniit matuma siornamut sanilliullugu pitsaanerusoq.

Akerlianik NuKa a/s-ip ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit akiitsui 2002-mi taamaallaat 26,4 mio. kr.-inik ikilissimapput naak 2001-ip naalernerani 40 mio. kr.-inik aningaassaliiffigineqarsimagaluarluni.

NuKa A/S

Ukiumi naatsorsuusiorfiusumi kingullermi Nuka A/S annertuumik amigartooruteqarsimavoq. Amigartoorutinut pissutaapput nalinginnaasumik ingerlatsineq ataasiaannartumillu aningaasartuutit arlallit pisortannortut nutaat malugisimasaat taavalu ingerlatat ingerlareersut arlallit nutaamik nalilertariaqarsimallugit.

Ingerlatseqatigiiffiup inissisimaneq ilungersunarmat Naalackersuisut suleqatigiissitaliorsimapput Nuka A/S-imi ajornartorsiutinik pingaarnernik qulaajaasussamik. Tamatuma saniatigut Naalackersuisut siulersuisuni ilaasortat amerlanersai taarsersimavaat siulersuisullu nutaat piumaffigisimalugit suliffeqarfiup nutaamik aaqqissuunneqarnissaa pilersaarusoqqullugu. Siulersuisut piumaffigineqarputtaaq ingerlatsinerup pitsaasumik malinnaaffigineqarnissaa qulakkeeqqullugu ingerlatseqatigiiffiullu aningaasaqarnikkut ingerlanera pillugu akuttunngitsumik nalunaarueqartaqqullugit.

Ingerlatseqatigiiffiup inissisimaneqata takutippaa nioqutissiorfinni noqutissianilu ataasiakkaani aningaasaqarneq tunngaviumik nalilersorneqartariaqartoq suliffeqarfiup siunissami aaqqisugaanissaa pillugu naalackersuinikkut isummernissaaq tunngavissikkumallugu.

Ukiuni qaangiuttuni maannamut angusaasut pissutissaqalersippaattaaq Nuka A/S-ip aningaasalersorneqariaasia eqqaasaatigeqqissallugu, tassami ilimanangimmat suliffeqarfik ukiuni aggersuni marlungajanni imatut naammatsigisunik sinneqartooruteqalersinnaassasoq niuernerminni tunngavissat atorlugit aningaaserivimmiit aningaasalersorneqarsinnaalersimassalluni. Tassalu qulaajaanermut ingerlasumut atatillugu Naalackersuisut ingerlatseqatigiiffiup aningaasaqarnikkut aqqisugaanera immikkut samminiartaat.

2.3. Kommunit aningaasaqarnerat

Ukiunermut tullermut ataatsimoortumik tapiissutissat pillugit Namminersornerullutik Oqartussat kommunillu ukiut tamaasa isumaqatigiissuteqartarput. 2003-mut isumaqatigiissut 20. september 2002-mi isumaqatigiissutigineqarpoq. Isumaqatigiissutip kinguneranik ataatsimut tapiissutit katillutik 37,2 mio. kr.-inik qaffariarput 2002-mi 706,8 kr.-iniit 2003-mi 744,0 mio. kr.-inut.

Isumaqatigiissummut tunngaviuvoq ilimagineqarmat aningaasatigut ingerlatsineq ukiuni aggersuni annikilliarussasoq. Ilimagineqarpoq akileraarutitigut isertitat appariartussasut, aammalu aarleqqutaasinnaavoq pisortat aningaasartuutaat qaffakkumaartut, ilaatigut suliffissaaleqinerup anner-tusinerata kinguneranik.

Atuarfitsialaap piviusunngortinnissaani kommunit aningaasartuutigiligassaminut 2,9 mio. kr.-inik taarsiivigineqarput. Meeqqanik inuusuttunillu sullissinermit akissaajaatiginerusassanut 15,9 mio. kr.-it taarsiissutigineqarput. Ataatsimut tapiissutit pillugit isumaqatigiissutip ilagisaatut isumaqatigiissutigineqarportaaq Meeqqat Inuusuttullu ulloq unnuarlu najortagaannut missinger-suusiornissaaq. Tassalu 2003-mi kommunit inissiisarfiiit ingerlannerannut peqatigiillutik aningaasaliissutigeqqissavaat 7,7 mio. kr.-it. Akiliut aningaasaliiffigineqassaaq ataatsimut tapiissutit ilanngarneqarneratigut.

Inatsisartunut qinersisimaneq Naalackersuisullu pingaarnersiullutik tulleriaarinerata allanngornerata kingunerisaannik isumaqatigiissutip ilai isumaqatigiinniutigeqqinneqartariaqarput. Tassalu Meeqqat inuusuttullu pillugit inatsisissaaq piariinngilaq, aammalu ineqarnermut tapiissutit naleqqussarneqarnissaaq siunnersuutigineqartoq naatsorsuutigineqarsinnaasimanani.

2001-imi kommunit ataatsimut isigalugu 69 mio. kr.-inik amigartooruteqarput. Kisiannili amigartoorutit katillutik tunuaniippoq kommunit akornanni annertuunik assigiinngissuteqarneq. Naatsorsuutit inernerini assigiinngissutinut ilaatigut patsisaapput kommunit sanaartornermut aningaasaliissutaasa assigiinnginnerat, aammalu kommunit akornanni suliffissaaleqinerup assigiinnginnerata kinguneralugu kommunit suliffissaaleqisunut akissaajaataasa assigiinnginnerat.

2.4. Namminersornerullutik Oqartussat inuussutissarsiornermut tapiissutaat pi-sortanillu kiffartuussinernut isumaqatigiissutit

Namminersornerullutik Oqartussat inuussutissarsiornermut tapiissuteqartarput aqutugalugit ESU, suliffeqarfinnut pisortanit aqunneqartunut tapiissutit kiisalu kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissutit. Tapiissutini kiffartuunneqarnissamillu isumaqatigiissutini siunertaq pingaarnerusoq tassaavoq sumiiffinni ataasiakkaani nunallu immikkoortuini aqqqissuussinerit ingerlaannarnissaat immikkoortoq 2.4.2-mi allaaserineqartoq.

Inuussutissarsiuutinut tapiissutit kiffartuunneqarnissamillu isumaqatigiissutit katillutik 580 mio. kr.-it misaaniipput imaluunniit Namminersornerullutik Oqartussat 2002-mi ingerlatsinerup aningaasartuutaasa tamarmiusut 13,5 procentii.

2.4.1. Inuussutissarsiornermut tapiissutit

Namminersornerullutik Oqartussat inuussutissarsiuutinut tapiisarput aqutugalugit tapiissutit, taarsigassarsiat, qulanaveeqqusiinerit, siunnersuinikkut piseqqusaarinikkut il.il. akilersinnagu sullissineq kiisalu allanut tunisisinnaanerup attatiinnaarneqarnera.

Tapiissutit tamakkerlutik 1999-imi 330 mio. kr.-ingajaariarlutik 2000-imiit 2002-mut 250 - 265 mio. kr.-inut apparput. 1999-imulli kisitsisinut sunneeqaataapput M/S Diskop atorunnaarnissaanut immikkut tapiissutit kiisalu Pui A/S-imut qularnaveeqqusiissutit. Taakkua marluk ilanngutinngikkaanni 1999-imi inuussutissarsiuutinut tapiissutit 288 mio. kr.-it misaaniipput. Taamaalillutik inuussutissarsiuutinut tapiissutit piffissami 1999-2002 Namminersornerullutik Oqartussat ingerlatsinerup aningaasartuutaasa katillutik 6-6,5 procenteraat.

AIS2003-mi inuussutissarsiuutinut tapiissutit annertuumik ikilisinneqassapput, minnerunngitsumik pissutigalugu Royal Greenlandimik naammassisaqarsinnaassutsip naleqqussarneqarnissaanut isumaqatigiissut 31/12 2002 atorunnaarmat. Isumaqatigiissut taanna 2002 Nunatta Karsianut 48,0 mio. kr.-inik akeqarpoq. 2003-mut Naalakkersuisut 18,0 mio. kr.-inik immikkoortitsipput isumaqatigiissummi tassani suliassaqartitsiniarluni ingerlatat ilaannakorluartumik ingerlateqqinnissaanut.

Tapiissutit inuussutissarsiuutinut agguataarneqarneri:

Inuussutissarsiuutit pingaarnerit, aalisarneq, piniarneq nunalerinerlu (suliffeqarfiit nioqutissiassanik suliqaartut ilanngullugit) aningaasanut inatsimmi inuussutissarsiuutinut tapiissutit ilai annertuut tigusarpaat. Aalisarnerup piniarnerullu tungaasigut aningaasartuutaanerpaapput, nioqutissiorfiit ingerlannerat (NUKA A/S), puisit amiinik tunisinermut tapiissutit, sinerissamut qanittumi aalisarnermut tapiissutit assigiinngitsut (raajat akiinut tapiissutit, uuliamut tapiissutit kiisalu aalisariuteqassutsimik naleqqussaannerup tapiissutit) aamma ESU.

Tabel 2.4.1 Inuussutissarsiutinut tapiissutit inuussutissarsiutinut agguarlugit 1999 – 2003, mio. kr.

	Naatsorsuutit 1999	Naatsorsuutit 2000	Naatsorsuutit 2001	AI+IAI 2002	AIS 2003
Piniarneq, aalisarneq nuna- lerinerlu	235,8 ¹⁾	200,3	201,4	216,7 ³⁾	169,0 ⁴⁾
Nunami inuussutissarsiutit allat	27,2	23,2	24,8	20,5	17,7
Takornariaqarneq	60,0 ²⁾	25,9	22,2	22,6	20,7
Aatsitassat	6,0	6,0	6,0	5,0	3,0
Inuussutissarsiutinut ta- piissutit katillugit	329,0	255,4	254,4	264,8	210,4

Najoqqutaq: Aningaasanut inatsit, Nunatta Karsiata naatsorsuutai.

1) Puisi A/S-imut qularnaveeqquusiinerup akilerneru ilanngullugu, 11,8 mio. kr.

2) M/S Diskop tunineneqarnera ilanngullugu, 29,0 mio. kr.

3) Raajat akiisa appasinnerpaaffissaannut tapiissutit ilanngullugit, 22,3 mio. kr.

4) Raajat akiisa appasinnerpaaffissaannut tapiissutit ilanngullugit, 10,0 mio. kr.

Inuutissarsiutinut pingaarnernut sisamanut tapiissutit atorneqartarnerat assigiinngisitaqaaq. Assersuutigalugu piniarnermik inuussutissarsiuteqarneq aningaasatigut napatissinnaanngitsoq anner-tuumik aningaasaliiffigineqartarpoq, kisiannili takornariartitsinerumut aatsitassarsiornermullu tapiis-sutit inuutissarsiutip siuarsarnissaanut atorneqartarlutik. 3 mio. kr.-it aatsitassarsiornermik inuutis-sarsiornermut atorneqartartut saniatigut ukiumut 18 mio. kr.-it sinnerlugit atorneqartarput aatsitas-sarsiornerup tungaatigut ataatsimut isigalugu ineriartortitsiniarluni suliniutinut.

Takornariartitsinerup iluani 93-95 procent ineriartortitsinerumut atorneqartarpoq, inuutissarsiutinullu nunamiittunut allanut 55-70 procent ineriartortitsinerumut atorneqartarpoq.

2.4.2. Pisortanit kiffartuussinerit pillugit isumaqatigiissutit

Inuussutissarsiutinut tapiissutit saniatigut Namminersornerullutik Oqartussat ingerlatat ataatsimoor-tumik sullissinertut taaneqarsinnaasut pillugit pisortat namminersortullun ingerlatseqatigiiffiutaannut isumaqatigiissuteqarsimapput. Assersuutigalugu timmisartut atorlugit angallannerumut tunngatillugu kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissutini siunertarineqanngilaq ingerlatseqatigiiffiit timmisartuus-sisartut tapiiffiginissaat, qulakkeerumaneqarporli sumiiffiit akilersinnaasumik timmisartorfigineqar-sinnaanngitsut orninneqartarnerata qulakkeernissaa. Aamma piniarnermut, aalisarnermut nunaa-teqarnermullu inuussutissarsiutinut tapiissutigineqartartut ilarparujussui annertuumik ataatsimoor-tumik sullissinermik ilaqarput, tassami tapiissutitigut qulakkeerneqassamat suliffissaqarneq aammalu siunertarineqarluni sumiiffinni najugaqartunut aningaasatigut sunniuteqarnissaa akiler-sinnaasumik inuutissarsiutinik ingerlatsineq ajornakusoortillugu.

Naatsorsuutigineqarpoq 2003-mi pisortat kiffartuunneqarnerinut isumaqatigiissutit 297,8 mio. kr.-iussasut imaluunniit Namminersornerullutik Oqartussat ingerlatsinerumut katillugu aningaasartuu-taasa 6,4 procentiat (ingerlatsinerumut aningaasartuutit, tapiissutit aningaasartuutillu inatsisitigut aalajangikkat). Piffissami pineqartumi qaffakkiartornerumut pissutaaneruvoq timmisartunik angallas-sinermi akilersinnaasut akilersinnaanngitsunut akiliisarnerat annikillineqarmat kiisalu KNI Pilersui-

sup nukissiornermut nioqqutissanullu immikkoortortaasa akornanni akilersinnaasut akilersinnaanngitsunut akiliisarnerat 2001-imiit atorunnaarsimammat. Soorlu 2000-imi nunaqarfiit nioqqutissanik pilersornerat 90 mio. kr.-it missaannik akeqavissimagaluarpoq, affaannaali aningaasanut inatsimmi takuneqarsinnaapput. Affaata aappaa uuliamik benziinamillu tuniniaanermi sinneqartoorutinit akilernerqarsimavoq. Taamatulli akilersinnaasut akilersinnaanngitsunut akiliisarunnaarneratigut ikummatissanut akit nunarsuarmi akiusut qaffattarnerannik pissuteqartartut killilerneqarnerannik kinguneqarsimapput, soorlumi akitsuineq 2001-imi pisimasoq.

Tabel 2.4.2 Pisortanit kiffartuussinerit pillugit Namminersornerullutik Oqartussat isumaqati-giissutaat 1999-2003, mio. kr.

	Naatsor-suutit 1999	Naatsor-suutit 2000	AI 2001	AI 2002	AIS 2003
Silannakkut angallanneq	71,2 ¹⁾	48,6 ¹⁾	93,5	103,7	107,9
Imaatigut ilaasunik angallassi-neq	73,5	65,0	63,5	65,2	65,6
Imaatigut usit – nunaqarfiit	43,0	57,1	50,3	57,0	58,2
Nioqqutissanik aningaaserive-qarnikkullu pilersuineq	42,6 ²⁾	46,4 ²⁾	70,9	66,1 ³⁾	66,1 ³⁾
Katillugit	230,3	217,1	278,2	292,0	297,8

Najoqqutat: Aningaasanut inatsit, Nunatta Karsiata naatsorsuutai, AIS 2003.

- 1) Kisitsisinut ilaangillat Air Greenlandip ingerlaarfiinit sinneqartooruteqarfiusartunit tapiiffiqeqatigiittarnermit isertitat.
- 2) Kisitsisinut ilaangilaq uuliaarniarnermut immikkoortortamit tapiiffiqeqatigiittarnikkut isertitat 44,9 mio. kr.-it.
- 3) 2002-miit nunaqarfinni aningaaseriveqarnikkut pilersuinerit aningaasartuutit aningaasanut inatsimmi takuneqarsinnaalerput, tamatuma tungaanut suliassaq POST Greenlandimit tapiiffeqatigiittarneq aqqutigalugu aningaasalersorneqarpoq.

Assigiimmik akeqartitsineq suli sinneqarmat sullissinerit siuliini taaneqartut suli tamarmik ersarissisimangillat. Mtaarfeqarfinnut Nukissiorfinnullu ingerlatsinerit tapiissutit kiisalu ikummatissat tungaasigut assigiimmik akeqartitsinerup sunniutai tabel 2.4.2-mi ilaangillattaq.

3. Inuiaatigiit aaqqissugaanerit eqqarsaatigalugu suliniutit

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerit eqqarsaatigalugu naalackersuinikkut ingerlatsineq sunaana?

Aaqqissugaaneq isumaqarpoq katitigaaneq imaluunniit ilusilersugaaneq. Taamaattumik aaqqissugaaneq pillugu politikeqarnermi pineqarpoq inuiaqatigiit ilusilersugaanerannik naleqqussaaneq. Inuiaqatigiit allangorartuarput inuiaqatigiillu ilusilersugaanerata ingerlaavartumik naleqqussarneqarnissaa piumasaqaataajuarpoq.

Aaqqissugaaneq pillugu politiki iluarsaaqqinnerujussuarnik tunngaveqarsinnaavoq aaqqissugaanerli pillugu politikimi aamma naleqqussaanerit minnerusut aallaaviusinnaapput. Aaqqissugaaneq pillugu politikeqarnermi naleqqussaaneq minnerpaaniluunniit inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqorsarsinnaavoq aaqqissugaanerlu pillugu politikeqarnermi suliniutit mikigaluarunik angigaluarunilluunniit tamarmik politikikkut sianigeqqissaarneqarput.

Aaqqissugaaneq pillugu politiki naleqqussaaneq minnerusunik aalajangersimasumik naalackersuinikkut ingerlatsinerit sunniuteqartunik tunngaveqarpoq. Akuttunngitsumik aaqqissugaaneq allangortittariaqartarpoq taamaalilluni aalajangersimasumik naalackersuinikkut ingerlatsinerit ataasiakkaat naapertuunnerulersinneqassammata. Aaqqissugaaneq pillugu politiki aamma inuiaqatigiinni aalajangersimasunik sunniiniarnerusinnaavoq. Aaqqissugaaneq pillugu politikeqarnermi suliniuteqarnermi suliasaqaarfiit arlallit sulineri ilaasariaqakkajuttarput.

Tamanna tunuliaqutaralugu aaqqissugaaneq pillugu politikeqarnermik siunertaavoq piumasaqaatini atugassarititanillu ataatsimut kalaallit inuussutissarsiornerannut pitsaanerpaamik atugassaritanik tunniussisunik pilersitsinissaq taamaalillunilu annertusiartuinnaaneq, suliffeqarneq isertitaqarnerlu qularnaarlugu.

Aningaasaqarnikkut pituttorsimannginneq, namminersorneq imminullu aqunneq ukiuni kingullerni naalackersuinikkut aaqqissugaanitsinni, Danmarkimut naalagaaffeqatigiinnermullu tunngatillugu oqallisaasimavoq.

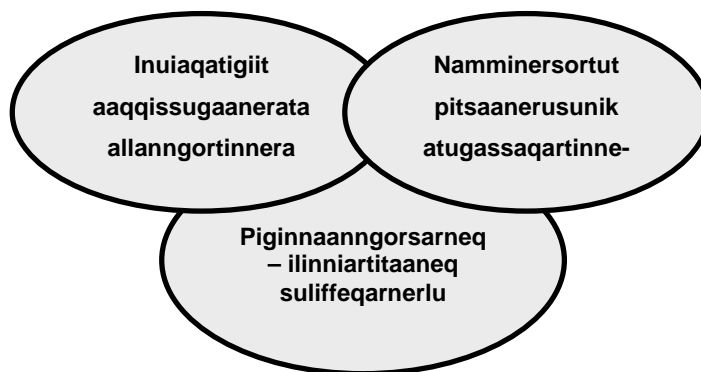
1999-ip naalernerani Naalackersuisut Namminersorneq pillugu Isumalioqatigiissitat pilersippaat aningaasaqarneq pillugu imminut napatissinnaaneq anguniarlugu ineriartorsinnaanermut siunnersuusiortussat, tamatumani ilanngullugu ataatsimut tapiissutit tunngaviat. Namminersorneq pillugu Isumalioqatigiissitat Nunatta Karsiata tapiissuteqartaasiisa assigiinngitsut allangortiterneqarsinnaanerit allaaseralugulu eqqarsaatigissavaat.

Naalagaaffiup 1992-imiilli piumasarisimavaa ataatsimut tapiissutit ikiliartortinneqarnissaat. Maanamut ikiliartortitsisoqarsimanngilaq. 2002-miit ataatsimut tapiissutit isumaqatiginiutigineqarneranni Naalackersuisut aningaasaqarnermut ministerimut aalajangiussimavaat ataatsimut tapiissutit ikilinnissaat akuerisinnaanagu, Namminersulernissaq pillugu Isumalioqatigiissitat suliaat suli naammasineqarsimanngimmata. 2002-miit Naalagaaffiup ataatsimut tapiissutai pillugit isumaqatigiissummi allassimavoq:

2004-miit ataatsimut tapiissutit ingerlanissaannut aalajangiinissamut tunngatillugu illuatungeriit isumaqatigiissutigaaat Namminersulernissaq pillugu Isumasioqatigiit isumaliutissiisutaat 2002-ip naalernerani saqqummiunneqartussatut ilimagineqartoq tunngavigalugu ataatsimut tapiissuteqartarnermi tunngaviusut isumaqatigiinniutigineqarsinnaasut ataatsimut tapiissutit ikiliartuaartinneqar-nissaat siunertaralugu, taamaalilluni Kalaallit Nunaat ataatsimut tapiissutinik isumalluuteqarpallaa-runnaarsinniarlugu, kisiannili aamma inuiaqatigiit taakkua marluusut akornanni naligiinneq eqqar-saatigalugu. Tamanna 2004-miit ataatsimut tapiissutit ataatsimut isigalugu isumaqatigiinniutigi-neqarneranni ilaatinneqassaaq.

Naalackersuisut ataatsimut isigalugu anguniagarisimavaat "Nunatta naalackersuinikkut nammi-neernerulerneq anguniassavaa aningaasarsiornikkut nammineersinnaanerulerneq, niuerfennut samminerulerneq oqimaaqatigiissilluakkamillu agguaassisarneq pillugu naalackersuinikkut inger-latsineq tunngavigalugit". Inuiaqatigiit aaqqissugaanerata pillugu iliuusissatut pilersaarummit tigu-saq.

Piffissaq aaqqissugaaneq pillugu naalackersuinikkut suliniutinut atorneqartoq allanngorarpoq inui-aqatigiillu aaqqissugaanerata pillugu iliuusissatut pilersaarummi ukiorpassuarni tulliuuttuni aamma aaqqiissutissanik piariikkanik peqanngilaq. Iliuusissatut pilersaarummi sammineqarnerusut pin-gaarnerutinneqartuni pingasuni ineriartornissamut kissaatigineqartut nalunaarsorneqarput. Pin-gaarnerutinneqartut pingasut immikkut ataatsimullu inuiaqatigiit ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu ineriartornissaannut pingaaruteqarput.

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerata allanngortinnissaani pineqarput:

- Tapiissuteqartarnikkut politiki
- Assigiimmik akeqartitsineq
- Suliffeqarfiit pisortanit pigineqartut
- Ineqarnermut politiki
- Angallannermut politiki

Namminersorlutik inuussutissarsiortut tunngavissaasa pitsanngorsarnissaanni pineqarput:

- Akileraarutit akitsuutillu

- Inuutissarsiorneq siuarsarniarlugu aaqqiinerit
- Siunnersuineq
- Unammilleqatigiinnermut malittarisassat
- Teknikikkut iluarsaernerit

Piginnaangorsarneq - linniarititaanermi suliffeqqarnermilu pineqarput:

- Ilinniarititaariaaseq
- Suliffeqqarnermut politiki
- Ilaqutariit.

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerit eqqarsaatigalugu naalackersuinnikkut suliniutissanut piareersarnermi atorfillit assigiinngitsunik inissisimasut suliassaqrarfiillu pitarlugit peqataasimapput.

3.1. Inuiaqatigiinni aaqqissuussinerit allangortinneri

Pisortat ingerlatsiviisa inuussutissarsiornermut toqqaannartumik ingerlataqarnerat inuiaqatigiit aaqqissugaanerit pillugu iliuusissatut pilersaarummi tamarmiusumi tunngavissat annerpaartaraat. Tamatumani Kalaallit Nunaat oqaluttuarisaanikkut nunallu sananeqaataatigut inuiaqatigiit aningaasaqarneratigut agguataarinermilu politikikkut immikkuullarissunik periarfissaqarnera malinneqarpoq.

Ullumikkut aningaasaqarnikkut aaqqissuussineri najugaqarnikkut iluseqartitsineq periarfissinneqarpoq.

Inuiaqatigiinnut atugarissaartunut nutaaliaasunut ineriartornermi sullissinerup qaffasissusaanik aalajangersimasumik atuineri aningaasartuutitut atatillugu ersarittoqannginnera akornutaasimavoq. Ersarinnerulersitsinissaq ersersitsinissarluni naalackersuinnikkut toqqaanerit tulleriarinerillu ilisimatitsissutigineqartumik tunngaveqarluni pinissaannut pisariaqarput.

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerannik allangortitsinissamut suliniutit makkuupput:

- Ineqarnermut akiliutit nutarternerat/ineqarnermut tapiissutit nutarternerat
- Sermeq imerlu pillugit inatsit
- KNI Pisiffik A/S-iup namminersortunngortinnera
- Usinik imaatigut angallassinerep nutarternera
- Timmisartukkerit ingerlassineri allannguutit
- Imaatigut ilaasunik angallassinermi allannguutit
- Innaallagissap, erngup ungasianillu kiassarnerup assigiimmik akeqarnerat
- Sineriammut qanittumi aalisarnerup naleqqusarneqarnera
- Inuussutissarsiutinut tapersiisarnermik iluarsaaqqinneq

3.1.1. Ineqarnermut tunngasunik iluarsaaqqinneq

Ineqarnermut tunngasunik iluarsaaqqinneq suliniutinik pingasunik imaqarpoq, siulleq tassaasimaluni ineqarnermut akiliutinik iluarsaaqqinneq. Ineqarnermut akiliutinik iluarsaaqqinneq 2001-imi

upernaakkut ataatsimiinnermi Inatsisartunit suliarineqarlunilu akuerineqarpoq. Ineqarnermut akiliutitut tapiissutitut tunngasortaa 2001-imi ukiakkut allanngortinneqarpoq ineqaqarnermullu akiliutitut tapiissutit 2003-mi upernaakkut iluarsineqarnissaat naatsorsuutigineqarluni. Ineqarnermut akiliutitnik iluarsaaqqinnerup kingorna inissialiortiterneq attartortullu inigisaminnik nammineq pigisassatut tiguisinnaanerit siuarsarniarlugu arlalinnik suliniuteqartoqarpoq.

Ineqarnermut akiliutitnik iluarsaaqqinneq / ineqarnermut akiliutitut tapiissutitnik iluarsaaqqinneq

- Illuutit attartortittakkani ineqarnermut akiliutit akissaaajaanut naleqqunnerusut pilersinnissaat
- ineqarnermut meeqqanut tapiissutit atorunnaarsinnissaat ilanngullugulu ineqarnermut tapiissuteqartarnerup nutaamik pitsaanerumillu aaqqissuunnissaa
- allannguutit 1. januar 2002-mi atuutilerleput.
- Ataatsimut isigalugu ineqarnermut aaqqissuussinerup kinguneraa pisortat inissiaataannut tapiissutit annikillinerat ineqarnermut akiliutit akissaajaaterpianut naleqqussarnerisigut ineqarnermut tapiissutit nutaat aqquutigalugit inuit atugarisaasa naligiinnerulernerat.
- Iluarsaaqqinnermi tunngaviusut ilagaat pisortat inissiaataanni utaqquisut ikilisarnissaat.

Ineqarnermut akiliutitnik iluarsaaqqinnermi killiffik

Ineqarnermut akiliutitnik iluarsaaqqinnerup 2002-mi atuutereernerata kingorna ineqarnermut akiliutitnik iluarsaaqqinneqarnerat misissueqqissaarneqarpoq. Tamatuma takutippaa inoqutigiit 100.000 kr.-it inorlugit isertitalit ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit ineqarnermut akiliutit t.i. ineqarnermut tapiissutit ineqarnermilu meeqqanut tapit ilanngaatigalugit ineqarnermut akiliutit, qaffassimasut tamannalu nutarterinnermi siunertaasimangikkaluarpoq.

Ineqarnermut akiliutitnik iluarsaaqqinnerup siunertaanngitsumik sunniuteqarnissaa pinaveersaarniarlugu inoqutigiinnut 100.000 kr.-it inorlugit isertitalinnut qaammammut 100-400 kr.-inik ineqarnermut tapiiffigineqartalernissaat allanngortinniarnearpoq. Pitsannguummut inoqutigiit qanoq amerlatiginerat, inoqutigiinni meeqqat qanoq amerlatiginerat inoqutigiillu isertitaat pinngitsooratik akileraarutaasussaasut apeqqutaassapput.

Ineqarnermut tunngasunik iluarsaaqqinnerup ingerlaqqinnissaa

Naalakkersuisut anguniarpaat ilaqutariit amerlanerusut namminneq inissiaminnik piginneqataalernissamat assigiinngitsunik periarfissaqalernissaat.

- Namminersornerullutik Oqartussat kommunillu inissiaataasa attartortittakkat pigisassanngortinneqarnissaannut – „attartortumiit piginnittumut aaqqissuussineq“-mik taaneqartartoq – atatillugu attartortut pisinnaatitaaffii pillugit malittarisassat allanngortinneqarnissaat Inatsisartut 2002-mi ataatsimiinnerminni aalajangerpaat.
- 10/40/50-imik aaqqissuussineq atorlugu inissianik aningaasalersuineq allanngorpoq, taamaalilluni inissianik suqaluartunilluunniit sanaartornissamat kikkut tamarmik taarsigarsianik qinnuteqarsinnaanngorlutik. Sunniutit 2003-mi tamakkiisumik ersernissaat naatsorsuutigineqarpoq, namminersortut sanaartornerulernerisigut, tassunga ilanngullugu 10/40/50-imik aaqqissuussineq atorlugu namminersortut inissianik attartortittakkanik sa-

naartornerulernerisigut. 10/40/50-imik aaqqissuussineq taamaallaat illoqarfinni anginerusuni atorreqarsinnaavoq.

- Piginneqatigiilluni inissianut atatillugu, sanaartortitsisoq inissianik sanaartornermik aallartitsinissamut periarfissaqalerpoq, tamatumalu kingorna piginneqatigiilluni inissiatileqatigiinnut allanut tunillugit.
- Illoqarfinni, inissianik sanaartonerit allamiunit aningaasalersorneqarnissaannik, assersuutigalugu piginneqatigiilluni inissianut aammalu 10/40/50 atorlugu inissianut realkreditimit taarsigassarsinikkut periarfissalinni, kommunini inissanik attartortittakkanik sanaartorerit tapiiffigineqartartut pinnagit inissiat taamaattut amerlanernik aningaasalersorneqarnissaasa salliutinneqarnissaa naalakkersuisut kissaatigaat.
- Inissianut tunngasut eqaallisarniarlugit tapiissuteqartarnermullu malittarisassat pisariillisarniarlugit, kommunini inissianik attartortittakkanik sanaartornermut aningaasaliissutit allangortinneqarnissaat sulissutigineqarpoq. Allanguutaasut tassaassapput sanaartorerup akiata tamarmiusup procentianut aalajangersimasumut tapiissuteqarnani suliassamut aalajangersimasumik tapiissuteqartarnissaq. Tamatuma kingorna taamatut sanaartoriaaseq taaguuteqalissaaq „Inissianik kommuninit attartortitassanik sanaartorneq tapersiivigineqartartoo“.
- Naalakkersuisut inissiaqariaatsimik ineriartortitsinissaq sulissutiginiarpaat, tamatumani attartortooq inissiamik attartortittakkamik ineqarfigisaminnik piginneqataalerluni. Aaqqissuussinerit siunertaraat inuttut atukkatigut pisinnaatitaaffiit inissiamut attartortittakkamut atasut attatiinnarneqarnissaat, t.i. ineqarnermut tapiissutit, tamatumunngali peqatigitillugu nammineq inissiatarnissamut ileqqaaruseqalersinnaanermut periarfissanik pilersitsinissaq.

3.1.2. Imermimik imermillu avammut niuernerq pillugu inatsit

Sermeq imerlu pillugit inatsimmi tunngavigineqarpoq akuersisarnermi tunngavigineqartartooq, sermip ergullu iluaqutigineqarnerata aatsitassallu allat sulissutigineqartarnerata assigiiaarnerat patsisigalugu ukiuni arlaqalersuni aatsitassanut tunngasuni atorneqartartumut naapertuuttoq. Sermeq imerlu pillugit inatsit 2001-imi ukiakkut ataatsimiinnermi akuerineqarpoq.

- Inatsit akuersissutigineqartooq tunngavissatut inatsisaavoq periarfissiilluni inatsisip killissarititaasa iluanni periarfissiilluni sukumiinerusunik aalajangersaanissamut aammalu pissutsinut immikkut ittunut allangortunulluunniit naleqqussarnissamut.
- Suliassat sukkasuumik, eqaatsumik ataqatigiiaakkamillu sularineqarnissaat qulakkeerumalugu inatsimmi periarfissaqarpoq sermip ergullu sulissutigineqarnissaat “matu ataaseq” tunngavigalugu suliniarnermik taaneqartartooq malillugu. Periaatsimini tunngaviuvoq qinnuteqartut pisortaqarfimmut ataatsimuinnaq saaffiginnissasut taassumalu tamatuma kingornatigut sulariniakkat kissaatigineqartut tamakkiisumik pisortatigut sularineqarnerat ataqatigiiaassavaa.

3.1.3. KNI Pisiffik A/S-ip namminersortunut ingerlatassanngortinneqarnera

Aningaasatigut politikkimi ilungersuutissat pingaarnert ilagisimavaat namminersorlutik inuutissarsiortut akornanni annertusiartortitsinissaq suliffissaqartitsinissarlu. Pisortat aqutsisoqarfiisa politikerillu suliassarpiaminnik ingerlataqarnissartik samminerusunnaassavaat. Pisortat suliassat taamaallaat tassaasariaqarput suliassat namminersortunit isumagineqarsinnaanngitsut isumagineqar-

tariaqanngitsulluunniit. Naalakkersuit ungasinnerusoq isigalugu annertusiarortitsinissaq suliffeqar-nissarlu pillugit anguniagaanni qitiulluinnartoq tassaavoq pisortat suliffeqarfiutaasa namminersor-tunut pigisassanngortinnissaat, tamatumani suliassat namminersortuni isumagineqarsinnaallutik.

- KNI Pisiffik A/S-imi aktiat amerlanerussuteqaataasut tunineqarnerat 2001-imi ukiakkut pi-voq, tamatumani tunngaviulluni Inatsisartut 2001-imi upernaakkut ataatsimiinnermini akuersissutigimmassuk ataatsimut aaqqiineq ilaatigut KNI pillugu peqqussummik allanngor-titsisoq selskaminilu aktianik tunisaqarnissamik periarfissiisoq.

Ullumikkut KNI Pisiffik A/S Dagrofax 51%-imik pigisaraa. Namminersornerullutik Oqartussat 33%-imik piginneqataapput KNI Pisiffik A/S-imilu suleqataasut 16 %-it sinneruttut pigisaarilerpaat.

3.1.4. Usinik imaatigut angallassinermik iluarsaaqqinneq

Imaatigut usinik angallassinermik qanoq akeqarneranik ersersitsiniarnermut atasumik, naalakkersuisut 2001-imi novemberimi aalajangerput imaatigut usinik angallassinermut tunngasunik arlalini-nik allangortiteriniarlutik. Ataatsimut isigalugu aalajangiinerit tamakkua kinguneraaat usinik angal-lasseriaaseq nutaaq akissaajaaterpianik tunngaveqarnerusoq.

2001-imi ukiakkut ataatsimiinnermi imaatigut usinik angallassineq pillugu peqqussut allanngortin-neqarpoq, taamaalilluni nunatsinni kujammullu angallassilemi imaatigut angallatat assigiimmik akeqarsinnaajunnaarsillugit. Usinik avannamut angallassinermut akitsuut 9,82%-imut aalajanger-neqarpoq.

Naalakkersuisut Kalaallit Nunaannut, Kalaallit Nunaannit Kalaallit Nunaannilu imaatigut angallata-nut usinik angallassinermut aaqqiissuussineq nutaaq akueriaat, ukuninnga tunngaveqarnerusoq:

1. Usit suliarineqarnerannut akit umiarsualivinni tamani akissaajaativinnut naapertuup-put
2. Imaatigut usinik angallassineq suli assigiimmi akeqartitsinermik tunngaveqartoq umiarsuartigutigit containeritigullu assigiimmik akeqartitsinermik tunngaveqarpoq.
3. Naatsorsuutigineqarsimavoq tunisat avammut tunisat 2001-imi akiusunit akisu-sannngitsut taamaalilluni nunanut allanut niuertartut illersorumallugit.

Killiffik: 2002-p qiteqqunnerani usinik imaatigut angallassinermik nutarternerani misilittakkat tunngavigalugit Royal Arctic Line A/S nalunaaruserpoq, tassani allassimalluni nutarternermi tunngaviusut anguniakkallu pingarnerit malinneqarsimasut. Ataasiakkaani, soorlu nunami namminermi usit nassiussat containerillu mikisut atorlugit nassiussat, allannginermi anguniagaasut malinneqarsinnaassaganngillat. Aammattaaq nassiussat suussusiinut assigiinngitsunut akigitat paasi-neqarput, sullitanik nasiusseriaatsinik inuiaqatigiinni aningaasaqarnermut sunnuteqanngitsunik atuinerulersitsisut. Taamaattumik immikkoortunut taakkununga akigititanik allannguinissaq akinillu appaanissaq 2003-p aallartinnerani sulissutigineqalerpoq.

Usinik imaatigut angallassinermik nutarternerani immikkoortup tullia, ilaatigut pilersaarutit malillugit usinik angallassinermi assigiimmik akeqartitsinermik atorunnaarsivinnissaa tamatumani ilaalluni,

2003-mi naammassineqartussaagaluarpoq, maannali 1. januar 2004-mi naammassineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

3.1.5. Timmisartut atorlugit angallannermi allannguutit

2000-imi ukiakkut timmisartukkut angallassinermut tunngasuni arlalinnik allannguisoqarpoq, Timmisartukkut angallassinermi politikikkut anguniakkat makkuusimapput:

- Timmisartukkut angallassinermi akiusut takulertoruminarsarnissat
- Usit allakkallu angallanneqarneranni akiusut - iluanaarniutigalugu timmisartuussinermi timmisartuussinermilu amigartooruteqarfiusumi - akissaajaaterpianik takutitsissapput.

Anguniagaq taanna angujumallugu assigiimmik akeqartitsineq maanna atuuttoq atorunnaarsinneqartariaqarsimavoq. Ornittakkat sinneqartoorfiusut iluanaarniutigalugu ingerlanneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa pillugu ornittakkanut amigartoorfiusunut sullissinissamik isumaqatigiissuteqarpoq. Angusat pingaernerit tassaasimapput:

- timmisartuussisartut tamarmik assigiinnik atugaqalerput,
- nunami namminermi timmisartuussinermut akeqartitseriaaseq nutaaq akissaajaaterpianullu naleqqunnerusoq pilersinneqarpoq.

Killilimmik unnamillersinnaaneq eqqarsaatigalugu, ingerlatseqatigiiffiit timmisartuussisartut iluanaarniutigalugu ornittakkanut angallassisartut bilitsinut akigitatik pillugit siumut Namminersornerulutik Oqartussanut nalunaaruteqartassapput, tassani akissaajaaterpianut sanilliullugu akit taakku nalilerneqassapput. Tamatuma kisermaassilluni inissisimanermik atornerluinnginnissaq akinilluunniit appartitsinnginnissaq qulakkiissavaa.

Pingaartilittut anguniarneqarsimavoq, sulilu anguniarneqarluni, nunami namminermi timmisartuussinerup, imarpik ikaarlugu timmisartuussinerup aammalu umiarsuit sinerissami ilaasunik angallassisut akornanni pitsaasumik ataqatigiissaarneqarnerisa qulakkeerneqarnissaa. Taamaattorli ingerlatseqatigiiffiit timmisartuussisartut tamatumunnga peqatigitillugu ornittakkani unammilleqatigiiffiusuni angallassinermik namminneq pilersaarusiornissamut sapinngisamik annertunerpaamik pisinnaatitaassapput, taamaalillutik angallannermik pilersaarusiorneq aamma unammalleqatigiiffiusinnaaqullugu.

Pituttorsimannerinnermik taassuminnga atorluaaneq assersuutigalugu takuarput Air Greenlandip angallassinermi pilersaarutaani iluatsilluartumi "Først i Danmark – først hjemme igen".

Timmisartornermut bilitsit akii isornartorsiorneqartarsimapput, minnerunngitsumik nunani avannarlerni (killerni) akinut saniliullugit. Akit taama qaffasitsiginerannut ilaasinnaasut killeqarnerat nasuiaataasinnaavoq. Ilaasinnaasut amerlassusiat akuttunngitsumillu tikinneqartarnissamik kissaateqartarnermik ilallugu isumaqarpoq ingerlaviusartut ilarpassuini timmisartut useqarsinnaasusiat annikitsuinnarmik iluaqutigineqartarmat.

3.1.6. Imaatigut ilaasunik angallassinermi allannguutit

2001-imi ukiakkut umiarsuit sinerissami ilaasunik angallassinermut tunngasuni arlalinnik allannguisoqarpoq. Allanguinermi anguniakkaat tassaasimapput:

- Nunatta Karsiata imaatigut ilaasunik angallassinermut tapiissutai ikilisinneqarnissaat.
- Umiarsuit sinerissami ilaasunik angallassisutit atorluarneqarnerulernissaat.
- Nunami namminermi timmisartuussinerup, Imarpik ikaarlugu timmisartuussinerup sinerissamilu ilaasunik angallassinermut ataqtigiiaarnerunissaata qulakkeerneqarnissaat.

Allanngortiterinermi angusat pitsaasutut nalilernerqartariaqarput: Arctic Umiaq Line A/S-ip 2000-imi upernaakkut umiarsuartigut ilaasunik angallassinermik allanngortiterinini naammassivaa, ingerlatsiqatigiiffiup umiarsuaatilittut ilaasunik angallassisartutut 1998-imi pilersinneqarnera aallarniutigalugu. Umiarsuaatinik nutarterinerup/talliliinerullu, ornittakkanik pilersaaruserup annertusarneqarnerata aammalu pitsaanerulersitsinermi suliniutit allat kingunerisaannik Nunatta Karsiata akilutigitartagaat 1998-imi 75 mio. kr.-init 2001-imi 63 mio. kr.-inut ikileriarput. Tamanna pivoq sullissinerup, pitsaasumik pineqarnermut atorsinnaassutsillu pitsanngorneri peqatigalugit

Taamaalilluni piffissami pitsaasumik ineriartorneqarsimavoq, tassunga ilanngullugu 2001-imi kaaviaartitat amerleriarujussuarsimallutik. Tamanna umiarsuit sinerissami ilaasunik angallassinermut aningaasaliissutit ukiuni aggersuni ikileqqinneqarsinnaanerannik tunngavissaqartumik neriuuteqalersitsivoq.

3.1.7. Innaallagissamik, imermik kiassarneqarnermillu assigiimmik akeqartitseriaaseq

Innaallagissamut, imermut ungasianillu kiassarnermut tunngasuni naalakkersuisut anguniarpaat, nukissioriaatsit assigiinngitsut saqqummiunnerisigut pilersaaruseriortut, innuttaasut inuussutissarsiorullu aningaasartuutivinnik ilisimasaqalernissaat. Nukissiornermut tunngasuni aningaasartuutitut aalajangersimasunut akit ersersinnissaat pingaaruteqarpoq.

2002-mi suleqatigiilliortoqarpoq siunertaralugu periusissamut pilersaaruseriortoqassasoq naligiissaanermullu aaqqissuussisoqarluni assigiimmik akeqartitsinerup atorunnaarsinnissaa Kalaallit Nunaanni nukissaqarniarneq aallaavigalugu.

Siunnersuummi makkua ilaassapput:

- Allanngortitsinermi anguniagaasoq allaaseralugu,
- nutartereriaasiliorneq makkuninnga imalik
  - innaallagissap, ermup kiassarnerullu akiisa llanngortinneqarnerisa innuttaasunut, suliffeqarfinnut, kommuninut Landskarsimullu kingunissaasa naatsorsornerat,
  - naligiissaanissamut siunnersuuseriorneq aningaasanut inatsit aqutigalugu atuisunut allanngortiterinikkut annertuumik eqqorneqarsinnaasunut taarsiissuteqarnissaq siunertaralugu, kiisalu
  - sanarfineqarnerani tunngaviusasut takulertoruminartuunissaq, allaffissornikkut oqimaarsaataanera minnerpaassasoq kiisalu akissaajaatit malinnaasut ikinnerpaassasut.
- Nunarterinissamut periusissaq kaammattuutigalugu, tamatumani ilanngullugit pingaarner-siulluni tulleriarinissaq kiisalu piffissalersuinerup pilersaarut.

Killiffik: Suliaq arriitsuinnarmik ingerlavoq, sunaassusersiuneq paasissutissallu pigineqartut qara-saasiatigut suliarineqarnerisa ajornartorsiutaanerit pissutigalugu. Suleqatigiit sulinerat 2003-mi nanginneqassaaq.

Tunngaviumik periaatsit marluk sulissutigineqarput:

- Periaatsip aappaani atuisut assigiinngitsut immikkoortiterneqarput, assersuutigalugu illumi pissarsianik atuneq, suliffeqarfiit inuussutissarsiutillu. Tunngaviumik siunertaavoq, atui-sartut assigiinngitsut taakku tunngaviumik akimik nalinginnaasumik tunngaviumik atuk-kanut nalinginnaasunut akiliisarnissaat. Tunngaviumik atukkat saniatigut sumiiffinni anin-gaasartuutaasut aalajangersimasut tungavigalugit sumiinneq apeqqutaatillugu atukkanut aki akilerneqassaaq.
- Periaatsip aappaa nunami sumi inissisimanermut agguataarineq malillugu ilusilersugaavoq, sumiinneq apeqqutaatillugu akip aningaasartuutinullu aalajangersimasunut akit akornanni assigiinngissutsit apeqqutaatillugit.
  - Immikkoortup aappaaniipput sumiiffiit innaallagissap pilersinnerani aningaasartuutit akuliutinit annertuneruneruneruffiusut. Sumiiffinni taamaattuni akit aalajangersarne-qassapput, agguaassinermi politikikkut isummat aallaavigalugit akuerineqarsin-naasut.
  - Sumiiffinni allani innaallagissamut akigitinneqartunut atatillugu sumiinneq apeqqu-taatillugu aningaasartuutit tunngavigneqassapput.

3.1.8. Sinerissamut qanittumik aalisarnerup aaqqissuussaananerik naleqqussaananerit
Sinerissap qanittuani aalisarnermi maannarpiaq ajornartorsiutaasut takutippaat aaqqissugaaneq allanngortittariaqartoq. Nalilersuisoqartariaqarpoq sinerissap qanittuani raajarniutit naammassisa-qarsinnaanerulersinniarlugit, taamaalillutik raajarniutit avataasiutitulli tunngavimmikkut isuman-naallisarlugit taamalu aningaasatigut imminut napatissinnaalerlutillu inuiaqatigiit aningaasaqarne-rannut ikiuutaanerulersillugit.

2001-imi 2002-milu ataatsimiititaliortoqarpoq, isumaliutissiissutinik suliarinnissimasumik. Enoksenip ataatsimiititaliaata 2001-imi decembarimi isumaliutissiissut ilaannakoq suliaraa. Tassanilu ilaatigut siunnersuutigineqarpoq sinerissap qanittuani raajarniarnermi nammeneq nioqqutissiulernissamut tunngavissaq ataatsimoortoq, tamatumani ilanngullugit: Imaani nunamilu nioqqutissiornermi suliso-qarnerup misissoqqissaarnera, tamatuma qanoq naleqassusia, aalisariutit sinnerinut nunami sulif-fissuarnut tulaassuiuartunut sunniutissai, kiisalu nunami suliffissuarnut pioreersunut sunniutissai.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik misissoqqissaakkat tunngavigalugit, inuiaqatigiit ilanngaatis-sat ilanngaatigereerlugit 36 mio. kr.-inik iluanaaruteqarsinnaassapput, raajat 10.000 tonsit sinerissap qanittuanit nunami suliffissuarnut nammeneq nioqqutissiarisassanngorlugit, angallammi nioqqutis-siarisassanngorlugit tunineqartut nuunnerisigut.

Misissueqqissaarnerit takutippaat raajat 10.000 tonsit nuunneqarpata tamanna suliffiit katillugit 45-nik amerlissasut. Taamatut amerlinermut patsisaavoq angallatini inuttaasut nunami suliffinni ikileri-

aatinit amerlanerusumik amerlissammata.

Killiffik: Statsministerip Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera pillugu siunnersuisoqatigiisa (DRUG) 2002-mut nalunaarusiaminni aalisarneq immikkut samminiarpaat.

Tassunga atatillugu aalisarnerup aningaasaqarnerata ilusissaanik ataatsimiititaliaq ilusilersuissaaq. Ilusissap 2003-mi Syddansk Universitetimi ilinniartunit, DRUG professorimit Christian Sørensenimit ilitsersorneqartuni suliarineqaqqinnissaa naatsorsuutigineqarpoq . Ilusiliinikkut siunertarineqarpoq aalajangiisartut sakkussarissaarnerulersinnissaat aalisarnerup aaqqissugaanerani annerusumik allannguinerit kingunissaasa siumut taqamoriarnissaannut.

3.1.9. Inuussutissarsiutinut tapersiisarnermik iluarsaaqqinneq

Naalackersuinikkut arlalinnit kissaatigineqarsimavoq inuutissarsiutinut ikiorsiisaaseq maannakkut atuuttoq nutarterneqassasoq. Kingusinnerpaamik aaqqissuussineq allanngortinneqarpoq 2001-imi ukiakkut 1. januar 2002-miit atortuulersumik, tassani Erhvervsstøtteudvalgi atorunnaarsinneqarpoq aaqqissuussinerlu Naalackersuisuniit aqunneqalerluni peqqussut Aningaasanullu inatsimmi ukiu-moortumik aningaasaliissutaasartut tunngavigalugit.

Inuutissarsiutinut ikiorsiisarneq nutarlerlugu aallartinneqareerpoq. Nutarterinissamik siunnersuutip imassaanut siunnersuuteqassalluni sulii siusippallaarpoq.

3.1.10. Suliffeqarnermut tunngasut

Annertussusileriikkamik ikiorsiisarnerup atuuttup taartissaanik nassaarniarluni suliffissaarunnermut napparsimanermullu sillimmasiisarnermik allamik pilersitsiniarluni suliniarneq aallartinneqarsimavoq.

Pinngitsoorani sillimasersimanissamik aaqqissuussinermik suliffeqarnermi illuatungeriinnit aningaasalersugaannik pilersitsinissaq isumaliutigineqarsimavoq. Suliffeqarnermili illuatungeriit pisor-taqarfiillu peqataasut naliliipput taama aaqqissuussineq annertuallaamik aningaasartuutaaffiussa-soq.

Taamaattumik taarsiullugu aaqqissuussinermik allamik pilersitsisinnaanissamut periarfissanik missuisoqalersimavoq, tassuunakkut suliffissaaleqinermi napparsimanermilu sulisut annaasaat pi-sortanit matussuserneqartassallutik.

Taamatut aaqqissuussinermi inuit suliffissaaleqinermik ajornartorsiuteqavissut kiisalu inuit inuttut atugarisamikkut ajornartorsiuteqartut erseqqissumik immikkoortinneqarsinnaanissaat periarfissis-savaa, taamaalilluni pineqartut taakku marluk eqqarsaatigalugit ajornartorsiuterpiaat aallavigalugit iliuutsinik aallartitsisoqarsinnaalissalluni.

Aaqqissuussineq imminut pilersorsinnaanermut sapinngisamik annertunerpaamik kaammattuutaa-niassaaq.

3.2. Namminersorluni inuussutissarsiuteqarnermut atugassarititat pitsaanerit

Namminersorluni inuussutissarsiornermut tunngaviitit suliffeqarfiit naammattumik amerlassusillit Kalaallit Nunaanni pilersinneqarnissaat kisiat qulakkiissanngilaat, aammali suliffeqarfii pioreersut ineriartornikkut periarfissaannik ikorfartuissallutik.

Ullumikkut Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiornerup aaqqissugaanera nunatsinni tunisassiornermut sammineruvoq, aammalu tassaasut inuit ataasiakkaat suliffeqarfii mikisut annikitsuinnarnik ineriartorsiusinnaasut. Kalaallit Nunaanni niuorneq ataatsimut isigalugu innuttaasunik ikittuinnarnik siammasissumik najugaqartunik pisortanillu annertuumik sunnersimaneqartunik tunngaveqarpoq.

Kalaallit Nunaanni niuorneq annikitsoq pissutsinut arlalinnut sunniuteqarpoq. Siullermik suliffeqarfik annertusiartornissamut annertuumik ingerlatsinermi iluaqutissanik kiisalu tamatumani unammiller-sinnaassuseqarnissap angunissaanut killiliinnarnik periarfissaqarpoq. Aappassaanik tamanna akit qaffasinnerujussuannik kinguneqarpoq, taamaalilluni Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit, inuussutissarsiornerup iluani aammalu pisortat pilersuinermik ingerlataqarneranni, annertuumik aningaasartuuteqarnerannik kinguneqartumik.

Ajornartorsiutit annerpaarpaat tassaavoq inuussutissarsiornerup aaqqissugaanera illuinnarsiortoq tuniassiorfimmuut ataasiinnarmut, aalisarnermik tunisassiornermut annikitsuinnarnik tunisassiornermut sammisoq. Taamatut inuussutissarsiornerup aaqqissugaanera illuinnarsiortoq avatangiisini allannguutinit sunneruminartorujussuuvoq – aalisarnikkut piumasaqaatinut allannguutaappata, nunarsuarmi niuernikkut akit allanngornerippatigit, unammilleqatigiinnermi piumasaqaatit allannguutigippatigit immaluunniit atuinerup ilusaata allanngornerippagu. Allannguutit tamaattut aalisakkanik tunisassiornermut annertooujussuarmik kinguneqarsinnaapput, Kalaallit Nunaannilu inuiaqatigiinnut tamanut sunniuteqarlutik.

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat pillugu iliuusissatut pilersaarummi inuussutissarsiornermik peqqissumik, qajannaatsumik minnerunngitsumillu assigiianngitsumik ineriartortitsinissamut periarfissanik pitsanngorsaannissamut periarfissat sammineqarput, tassani nunap iluani nunanilu allani aningaasalersuinerit eqqortumik atugassaqartinneqarlutik.

Pingaarnertuutaq tamanna suliniutinik makkuninnga imaqarpoq tulleriarlugit eqqartorneqartunik:

- Inuussutissarsiornermut inatsisip tunngaviusup allanngornera
- Inuutissarsiutit siuarsarnerannut inatsit
- Unammilleqatigiinnermut ataatsimiititaq
- Inuussutissarsiorsinnaaneq pillugu inatsit
- Inuussutissarsiornermi akileraartarneq
- Akileraartaatsip akitsuusiisaatsillu sanilliussorlugit misissorneqarnerat
- Inuutissarsiutit siuarsarnissaata ataatsimut suliniutigineqarnera

3.2.1. Inuussutissarsiornermut inatsisitigut tunngavigisat allangortinneri

Inuussutissarsiornermut inatsisip tunngaviusup 2001-imi ukiakkut ataatsimiinnermi inatsisitigut allannguutit arlallit akuerineqarput, inuussutissarsiornermi atugassarititaasunut pitsannguutaasussat. Inuutissarsiutit siuarsarnerannut inatsimmi, unammilleqatigiinnermi ataatsimiitami, inuutissanut inatsimmi aamma inuussutissarsiornermi akileraartarnermi allannguutit akuerineqartut tulliuttuni nassuiaatigineqassapput.

Inuussutissarsiutit siuarsarnerannut inatsit

Inuutissarsiutit siuarsarnissaannut tunngatillugu inatsisit pisariillisarneqarput. Timitaliillu ukua ataatsimoortunngortitaapput, takornariartitsinermik inuutissarsiuteqarnermut aningaasatigut tapiisuteqartarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat 1996-imeersoq aamma inuutissarsiutinut nunamiittunut aningaasatigut tapiisuteqartarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat 1998-imeersoq.

Allannguut aningaasatigut sunniuteqassanngilaq, kisiannili inuutissarsiutit siuarsarnissaannut inatsit inuutissarsiutillu siuarsarniarlugit suliniutit allaffitsigut aqukkuminarnerulissapput.

Unammilleqatigiinnermut ataatsimiititaq

KNI Pisiffik A/S-ip namminersortunut pigisassanngortinneqarnerata kingunerisaanik unammilleqatigiinnivik qulakkeerumallugu suliateqartoqarsimavoq, minnerunngitsumik Unammilleqatigiinnermut ataatsimiititap naammassisaqarluarsinnaasup pigineqarnissaa.

2002-mi aalajangerneqarpoq Unammilleqatigiinnermut ataatsimiititap Atuisartunullu siunnersuisoqatigiit allaffitsigut sullinneqarnerat katinneqassasoq tamatumani nukissat amerlisarnissaata kisaatigineqarnera akuersaarumallugu allaffeqarfiullu Namminersornerullutik Oqartussat qitiusumi allaffeqarfiannut pituttorsimannginnissaa sakkortusarumallugu.

Unammilleqatigiinnermut ataatsimiititap Atuisartunullu siunnersuisoqatigiit allaffeqarnikkut sakkortusarnerat iluaqutaaniassaaq pineqartut marluuusut nukittunerulernissaannut, taamaalilluni suliasaqarfiit siunertarisaat piviusunngortinnerusinnaajumallugit. Tamatumuuna anguniagaapput niuernerme salliunerup iluaqutiginarneqannginnissaa aammalu atuisartut suliffeqarfiit tungaannut inis-sisimanerata sakkortusarnissaa.

Inuussutissarsiorsinnaaneq pillugu inatsit

Niuernerup namminersortunngorsaanerup nunanullu tamanut siammariartornera ilutigalugu niuertut tamanik sammisaqartut pisortaniit nalunaarsorneqarnnik piumasaasoq annikillismavoq, tassami niuertut inuutissarsiornermut akileraartarnermullu nalunaarsugaareermata. Taamaattumik inuutissarsiornermut allagartaqarnissamik piumasaqaatip attatiinnarnissaa pisariaarussimavoq, taamaattumillu malittarisassiornerup aqqissugaanerani piumasaq tamanna atorunnaarsitaavoq. Inuussutissarsiorneq pillugu siusinnerusukkut inatsisit taakku, tassaasut inuutissarsiornermik ingerlatsineq pillugu inatsit 1984-imeersoq aammalu sutorniartarfinnik hotelinillu ingerlassinnermut inatsit 1984-imeersoq, ataatsimoortinneqalerput.

Inuussutissarsiornermi akileraartarneq

Isertitanit akileraartarneq pillugu Inatsisartut inatsisaata allanngortinnerata kingunerisaanik piu-

malleraanni aatsaat akiliisarnissamik aaqqiisimaneq atorluarlugu selskabit akileraarutis-saraluaminnik kinguartitsinissamut periarfissaat killilerneqarput.

Ukiumoortumik isumakkeerinninnerit annertunerpaaffissaat ukununga aalajangersarneqarput:

- Illuutit atortulersuutillu pissarsiarineranni 5 procent.
- Umiarsuit timmisartullu pissarsiarineqarneranni 10 procent.
- Ukiup aningaasanik isertitaqarfiup naanerani ingerlatanut ilanngaatigineqarsinnaasunut al-lanut il.il. tunngatillugu nikingassutip 30%-ia.
- 100.000 kruunit inorlugilluunniit ingerlatsinermi atortussanik pisinermi 100%.

Nalikkiliisinaanerup killilerneqarneratigut siusinnerusukkut akileraarutissanik akiliisalernikkut ukiumut isertinneqartalissapput 45 mio. kr. pisortat karsii katillugit, taakkunanngalu 27 mio. kr. Nu-natta Karsianut nakkartassapput nuna tamakkerlugu akileraarutitut selskabillu akileraarutaasigut, Namminersornerullutik Oqartussat suliffeqarfiutaat ukiumi naatsorsuiffiusumi 2001-imi uuttortarn-eqartut.

Tamatuma saniatigut allannguummi ilaavoq selskabit akileraarutininut akiliutissaata 30 procentimut apparneqarnera aatsitassarsiornermik aamma sermimik imermillu atuineq pillugit inatsit naapertor-lugu akuersissummik pigisaqartunut tunngatillugu.

3.2.2. Akileraartarnermik akitsuusiisarnermillu naleqqersuilluni misissuineq

Akileraartaatsip akitsuusiisaatsillu sanilliussorlugit misissuineq 2002-mi decemberimi aallartin-neqarpoq. Akileraartaatsip akitsuusiisaatsillu sanilliussorlugit misissuineranut ataatsimiititaliap nunani tamani akileraartaatsip akitsuusiisaatsillu sanilliussorlugit misissorneqarnerat ingerlappaa. Tamatumani anguniakkat ilagaat akileraartaatsimi akitsuusiisaatsinilu naleqqutinngissinnaasut misissuataarnerat aallartinniarlugu. Misissueqqissaarnerup, aamma tassani ilaalluni politikkinut allanut sanilliullugu nunani tamalaani akileraartaatsip akitsuusiisaatsillu nalinerneqarnera, 2003-mi 1. aprilimi tunniunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

3.2.3. Inuussutissarsiornermik siuarsaanermi suliniarneq ataatsimut isigalugu

Inuutissarsiutit siuarsarnissaannut tunngasuni 2002-mi upernaakkut ataatsimiinnermi saqummiun-neqarpoq Inuutissarsiutit siuarsarneqarnissaat pillugu nassuiaat, aallarniinnissanut tunngasunik tik-kuartuisoq. Tamatuma kingorna nassuiaat periusissatut iliuusissatullu pilersaarummik malitseqar-tinneqarpoq. Tulliuttuni sulinerneq sammineqartut pingaarnerpaat sammineqarput.

Inuussutissarsiornermi tunngavigisat pisariaqartitavinnut naapertuutissapput aammalu pisortat namminersortullu ingerlatsiviisa akornanni suleqatigiinnikkut pilersinneqarsimassallutik. Taamaat-tumik pisortat namminersortullu ingerlatsiviisa akornanni pitsaaneruseqarnera ataqatigiissaarinissaq sulissutigineqarpoq, tamanna sammivinnit arlalinnit suliniuteqartoqarnissaanik pisariaqartitsivoq. Inuutissarsiutit siuarsarneqarnissaat pillugu nassuiaammi tikkuarneqarpoq ukua tungaatigut sulini-uteqartariaqartoq

- Inuutissarsiutinik ingerlatsisut ataatsimut isigalugu tunngaviisa pitsanngorsarnissaat
- Piginnaassuseqarnerup sanarfineqarnera
- Aningaasaliisussat ajutoorsinnaaneq uniffiginagu naammagittarlutik peqataanissaat
- Inuutissarsiutit siulersorneranni suliniarnerup aqqissugaalluarnerunissaa

- Aalajangersimasunik suliniuteqarnermi sammisassat pilersaarutillu aalajangersumi siunertallit.

Periusissatut iliuusissatullu pilersaarummi suliniutit makku aalajangersarneqarput:

1. Inuutissarsiornermik ingerlatsisut tunngavissaasa ataatsimut isigalugu pitsanngorsarnerat:

- Inatsisit assigiinngitsut ullutsinnut naleqqussarnerat, ilaatigut selskabit pillugit inatsit, inuutissarsiormut inatsiseqarneq aningaasaliisarnerllu pillugit inatsit aallartinneqarsimapput. Inatsisissat UKA02-mi suliarineqartussaasimagaluarput, kisiannili naammassillugit suliarineqarnatik. Taamaattumik inatsit 2003-mi upernaakkut atatsimiinnissami saqqummiuteqqineqassaaq.

2. Piginnaanngorsarneq:

- Aallartitsiniartunut kisitsisitigut nalunaarsuusiaq - aallartitsisartut pillugit kisitsisitigut paasisutissat tunngavissat inuutissarsiutinik ingerlatsisut piariaqartitaannut naleqqussarumallugit.
- Misissueqissaarnermi atugassat suliffeqarnerup inuutissarsiutinillu ingerlatsinerup nutarternissanut inatsisiliorinissamullu tunngasut misissorneqarput.

3. Ajutoorsinnaaneq aporfiginagu naammagittarlutillu aningaasaliisinnaasut pissarsiariniarnerat:

- Kinguaariit nangitseqqittarnerannut aaqissuussinerit - kinguaariit nangitseqqittarnerannut aaqissuussinerit atuutereersut nalilernerat immaqalu nutarternerat.
- Kommunit inuutissarsiornikkut peqataanerata inatsisillu inatsisillu nutarternissaanni anguniakkat killilernerat. Kommunit inuutissarsiornermut aningaasaliinissaminnut periarfissaat pillugit inatsisartut inatsisaat maanna nutarterneqarpoq.

4. Inuutissarsiutit siuarsarnissaannut suliniarnerup aaqjissuulluagaanerulernissaa:

- Inuutissarsiutit siuarsarniarlugit suliniarnerup ilusilersornissaa - inuutissarsiutinik siuarsaanerup pitsaanagerusumik ataqatigiiaarnissaa nuna tamakkerlugu, nunap immikkoortuini kommuninilu.
- Siunnersuisarnerup inuutissarsiutinillu siuarsaanerit allat ataqatigiiaarnissaat - Inuutissarsiornermut siuarsaanerit selskabit oqaluuseraat suliniarnerup ataqatigiiaarnerunissaa. Selskabit oqaluuseraattaaq nutarterinissamut periarfissat pilersinneqarnissaat.
- Inuutissarsiutinik siursaaneq pillugu kommunit/namminersornerusut suliassanik agguasinissaa - Kommunit suliniarnissaannut tunngavissat misissoqqissaaneqarput.
- ARTEK-ip (Center for Arktisk Teknologi) nunatsinnilu inuutissarsiortut ataqatigiissilernissaannut periarfissat misissorneqarput. Takorloorneqarpoq ARTEK Kalaallit Nunaanni inuutissarsiornermut siuarsarnerani sakkortusaasuussasoq.
- Nuna tamakkerlugu pilersaaruserneq – Killiffik imm 6.1-imi nassaassaavoq.
- Nunap immikkoortuini inuutissarsiornermut siuarsarnissaannut suliniuteqarnerit siuarsarnissaannut suliniutit taamaalillunilu inuussutissarsiutinik ineriartortitsinerit atatillugu nunap immikkoortuini oqartussaanerunermik pilersitsiartuaarneq. Inuutissarsiornissamut aningaasaliinissamik pilersitsinissaq 2003-mut Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi ilaavoq.
- Inuutissarsiornermut nalunaarsuut - Suliffeqarfiit pillugit pillugit paasisutissiinikkut ajornannginnerulissaaq suliniut sumut sammiveqartissanerlugu.

5. Susassaqarfiit timalimmik sammisassat pilersaarutillu pillugit siunertanut suliniutaasut:

- SIKO-blockip inuiaqatigiinni aningaasaqarnermut sunniutissasa misissoqissaarneqarnerat

pillugu nalunaarusiortoqareerpoq.

- Akiliilluni aallaaniarnerup takornarianik ilitsersuisartunik ilinniartitsinerup ineriartortinnissaat, tamatumunnga ilanngullugu umimmaat atorneqarneqarnerata/misisoqqissaarnerata ataqatigiiaarnissaa.
- Savaateqarnerup aningaasatigut misissoqqissaarnissaa, savaatearfiit ingerlanerlunnerpaat unitsitaanissat. Nunalerinermut politikkimik nutaamik siunnersuusuutip 2003-mi upernaakkut naammassineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.
- EU-mut inuussutissanik eqqussisinnaanerup pitsanngorsarnissaa. Uumasut inuussutissat naapertuuttumik pitsaassuseqarnissannut siunnersuutit.

3.3. Piginnaasanik ineriartortitsineq – Ilinniartitaaneq suliffeqarnerlu

Ilinniartitaaneq suliffeqarnerlu pillugit politikkimik tunngaviumik anguniarneqartoq tassaavoq maanna siunissamilu inuussutissarsiornikkut sulisussanik patajaatsunik, piumassusilinnik, piginnaanilinnik eqaatsunillu qulakkeerinissaq.

Ullumikkut suliffeqarnikkut oqimaaqatigiissaartoqanngilaq, sulisussat amerlanerpaartaat ilinniarsimasuunnginnerat pissutigalugu, inuussutissarsiutillu sulisussanik ilinniarnikkut piginnaanilinnik anertuumik pisariaqartitsillutik. Taamatut oqimaaqatigiissaartoqannginnera erserpoq sulisussanik tikisitsisarnikkut, tamatumalu peqatigisaanik suli suliffissaaleqisut amerlallutik.

Oqimaaqatigiittoqalersinniarlugu inuussutissarsiornikkut, ilinniartitaanikkut suliffeqarnikkullu ataqatigiissaartumik suliniuteqarnissaq kiisalu inuttut ineqarnikkullu pissutsinik amerlangaatsiartunik killissatigut piumasaqaateqarnerup pitsanngorsarnissaa pisariaqarput.

Pingaarnerutitaq tamanna suliniutinik makkuninnga imaqarpoq tulleriarlugit eqqartorneqartunik:

- Atuarfitalak
- Tunngaviumik atuarfiit namminersortitat angerlarsimaffimmilu atuartitsineq il.il. pillugit Inatsisartut inatsisaat
- Ilinniarnersuutit nutarternissaannik siunnersuut
- Suliffeqarnermut tunngasut naammassineqarsimasut.

3.3.1. Atuarfitalak

Atuarfitalak 2002-mi upernaakkut ataatsimiinnermi oqaluuserineqarpoq. Meeqqat atuarfiat ataatsimut isigalugu nukittorsarniarlugu Atuarfitalaap suliarineqarnerata inerneratut 2002-mi upernaakkut ataatsimiinnermi meeqqat atuarfiat pillugu peqqussutissaq nutaaq akuerineqarpoq.

Meeqqat atuarfiannut tunngatillugu immikkut suliniarnermi siunertarineqarpoq atuartut ilinniaktatigut inuttullu tunngavigissaarnerulernissaat. Ersarissumik isumaqartoqarpoq meeqqat atuarfianni annerusumik suliniarneq inuiaqatigiit kalaallit ataatsimut isigalugit ilinniartitaanerup pitsaasusiat qaffasinnerulernissaanut pingaaruteqarluinnartuusoq. Atuarfitalaap ilaatigut kingunerissavai:

- Anguniakkamik nassuiaat meeqqat atuarfiata tunngavigisaani atuartut ilinniarnerrannut, atartitaanerannut atuarfiullu inissisimaneranut tunngavissamik annertusineqarpoq.

- Ukiuni qulini atuartarnek, taakkunannga klassit qulingiluat siulliit pinngitsoorani aqqusaagassaallutik.
- Meeqqat atuarkiata aqqissugaanerata allanngortinnera ukiut atuarkiussat qulit alloriarfisanut pingasunut ersarissumik agguarlugit taakkua tamarmik immikkut anguniagaat allaseralugu ilinniartitaanikkullu ilisarnaaserlugit.
- Ukioq atuarkiusoq eqaatsumik pilersaaruserlugu ilinniagassanut agguarlugu ilinniagassallu ataasiakkaat aporfiginagit ingerlasussanngorlugu.
- Ilinniagassat nutarternerat imarisaa ilinniagassanut silittunut aqqissuullugu, oqaatsit atuagassallu aalajangersimasut nukittorsarlugit kiisalu IT ilinniartitaanermi tamarmi ilaalersillugu.
- Atuartitsinerup imarisaata qitiusumit sumiiffimmiillu aalajangersagaanera ersarissumik immikkoortillugu.
- Immikkut atuartitsinerup aqqissugaanera allanngortillugu.
- Inernileeriaatsit uppersaaseeriaatsillu allanngorlugit.
- Atuartut ataasiakkaat siunnersugaanerat ilitsersugaanerallu nukittorsarlugu.
- Atuarfimmi siulersuisut suliassaasa pisinnaatitaaffiisalu naleqqussarnissaat imarisaata nutarternera naapertorlugu.
- Inuit atuarkiup siulersuisuinut angajoqqaat sinniisaattut qinigaasinnaasut amerlisillugit.
- Elevrådit nukittorsarlugit.

Atuarfitsialak 1. august 2003-mi atuutilissaaq.

Killiffik: Atuarfitsialaap pilersinnissaanut atatillugu piffissat suliffiusussat pillugit IMAK-ip isumaqatigiinarnera suli naammassinngilaq. Isumaqatigiinniutigineqarnera 2003-imi naammassissaaq.

3.3.2. Tunngaviusumik atuarkiit namminersortitat angerlarsimaffimmilu atuartitsineq il.il. pillugit Inatsisartut inatsisaat

Naalackersuisut Inatsisartut 2001-imi ukiakkut ataatsimiinnissaannut nassiuppaat tunngaviusumik atuarkiit namminersortitat angerlarsimaffimmilu atuartitsineq il.il. pillugit Inatsisartut inatsisissaannut siunnersuut. Siunnersuut 2001-imi ukiakkut ataatsimiinnermi siullermeerlugu suliarineqarpoq taavalu aappassaaneerlugu pingajussaaneerlugulu suliarinissaa 2002-mi upernaakkut ataatsimiinnissamut kinguartinneqarpoq.

Inatsisartut Kulturimut Ilinniartitaanermullu ataatsimiititaliaata kissaateqarneratigut aappassaaneerlugu pingajussaaneerlugulu suliarineqarnissaa kingusinnerusukku kinguartinneqarpoq 2002-mi ukiakkut ataatsimiinnermi pisussanngorlugu. Taamaattumik Naalackersuisut siunnersuut tunu-artippaat 2002-mi ukiakkut suliarisassamik nutaamik siunnersuusiornissaaq siunertaralugu.

Siunnersuummi siunertaavoq tunngaviusumik atuarkiit namminersortitat angerlarsimaffimmilu atuartitsinerup inatsisitigut tunngavissinnissaa pisortat meeqqat atuarkiutaannut illuatungissatut. Tamatumani ilanngulluguttaaq tunngavissinniarlugu meeqqat atuarkiata avataani tunngaviusumik atuartitsineq pisortat qanoq annertutigisumik qanorlu iliorlutik tapiiffigisinnaaneraat.

Killiffik: Ataatsimiinneq 2202-mi ukiakkut ataatsimiinnermi maanaannaq kipititaamat peqqussutissatut siunnersuut Inatsisartuni suliarineqanngilaq. Siunnersuut Inatsisartut 2003-mi Upernaakkut ataatsimiinneranni suliarineqassaaq.

3.3.3. Ilinniagaqarnersiuteqartitsinermik iluarsaaqqinneq

Ilinniagaqarnersiuteqartitsinerup allanngortinneqarnissaanik siunnersuut 2002-mi ukiakkut aatatsimiinnermi siullermeerneqarpoq.

Iluarsartuusseqqinnermi anguniagaavoq ilinniagaqarnersiutit pillugit malittarisassanik paasiuminarnerusunik pilersitsinissaq anguniakkat makku aallaavigalugit:

- Ilinniagaqartunut atugassarititaasut ataatsimut isigalugu ajornerulissanngilat,
- Malittarisassanik ingerlatsineq pisariinnerulersinneqaaq,
- Aningaasatigut sillimmatit sunniuteqarluartumik atorneqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Tamatumunnga peqatigitillugu siunnersuutit naalackersuisut makku pillugit pingaarnertut anguniagaannik aallaaveqarput.

- amerlanerit ilinnialernissaat,
- amerlanerit ilinniagassaminnik eqqortumik toqqaasarnissaat.
- Amerlanerit ilinniakkaminnik naammassinnittarnissaat
- Ilinniakkaminnik naammassinnissimasut Kalaallit Nunaanni sulilernissamut kajumissarnissaat.

Iluarsartuusseqqinnissamik siunnersuut kissaatiniq qulaani taaneqartunik piviusunngortitseqataasaaq, kisimili piviusunngortitsisinnaanani. Aamma pissutsit allat ilinniartitaanermik politikkimut attuumassuteqarsorineqarsinnaanngitsut pingaarutilerujussuupput. Misissuinerit assersuutigalugu takutippaat, ilinniagaqartut peroriartornerminni toqqissimasimanngitsut ilinniarnerminnik naammassinninnissaminnut nukissakinnerusut. Taamaalilluni isumaginninnikkut suliniutit salliutinneqarnera ilinniartitaanermut tunngasutigut pitsaasumik sunniuteqarpoq.

Meeqqat atuarfianni suliffissarsiuussisarfinilu ilinniartitaaneq pillugu ilitsersuinerup nukittorsarnissaa ilinniagaqartut unitsitsiinnartartut ikilisarnissaannut suliniummi pingaaruteqartut tikkuarneqareerpoq.

Iluarsartuusseqqinnissamik siunnersuummi tunngaviit pingaarnerusut ukuupput:

- Qiortartakkanik periaaseq atuutsinneqalissaaq, ilinniagaqartut tamamik qiugassanik aalajangersimasumik amerlassusilinnik tunineqassallutik, ukiuni arfinilinni tapiissutinut naapertuuttunik
- Immikkut tapiissutit ilaat peerneqassapput, assersuutigalugu nassatat oqimaappallaarnannut akiliummut tapiissutit
- Ilinniagaqartunut taarsigassarsinnaatitaasunut taarsigassarsisinnaanermut periarfissat amerlissapput

Killiffik: Ilinniagaqarnersiutinik iluarsartuusseqqinnissaq pillugu siunnersuutip 2003-mi upernaak-kut ataatsimiinnermi saqqummiuteqqinnissaa Naalakkersuisut pilersaarutigaat. Iluarsartuusseqqin-nissamik siunnersuutip 2004-mi atuutilerluni naammassineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

3.3.4. Sammisat suliffeqarnermut tunngasut naammassineqartut

- Pisortanit pensionisiaqarnissamut ukioqqortussusissaq 2000-imiit 60-niit 63-inut qaffanne-qarpoq. Tamatuma kinguneranik Sulisussat amerlanerusut sulisiinnarneqarsinnaasimapput ukiuni aningaasarissaarfiusuni sulisunillu pisariaqartitsiviusuni.
- Sulilerseqqitaanissaq pillugu peqqussut nutaaq 1. januar 2002-mi atortuulerpoq. Nammin-ersornerullutik Oqartussat kommunillu siusinaartumik soraarnerussutisianut akissaajaatit 1. januar 2002-ip kingornatigut tunniunneqartalersut tamarmik 50%-imik akilertarpaat. Peqqussutip allanngortinneratigut anguniagaavoq kommunit ornigilluartaussagaat suliffis-sarsiortut suliffeqartiinnarnissaat siusinaartumik pensioneqalersiinnarnagit.

3.4. Immikkut suliniutit

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat eqqarsaatigalugu toqqaannartumik suliniutit pisariaqartitsilerput nu-taanik aalajangiinissanut tunngavissiorsinnaanissamut eqqortunik sakkussaqarnissamut. Tamatu-mani assersuutigalugit pineqarput:

- Nuna tamakkerlugu pilersaarusiornermut nassuiaat.
- Pilersaarusiornermut qitiusumik nalunaarsuivik.

Soorunami qulequttat suliassa qarfinnut allanut tunngavissiiginnassanngillat. Immikkut qulequttat taakku suliassa qarfinnit assigiinngitsunit paasissutissanik tunngaveqarput. Paasissutissat taakku imminnut atassuserneqarunik suliassa qarfiit akimorlugit inuiaqatigiit aaqqissugaanerat eqqarsaati-galugu suliniutinut atatillugu isummanut siunnersuutinullu tapertaalluarsinnaapput.

3.4.1. Nuna tamakkerlugu pilersaarusiornermut nassuiaat

Naalakkersuisut nuna tamakkerlugu pilersaarusiorneq pillugu ukiumoortumik Inatsisartunut nalu-naarusiortussaapput. Taamaattorli nuna tamakkerlugu pilersaarusiornermut nassuiaat kingulleq 1998-mi Inatsisartunut saqqummiunneqarpoq.

Nalunaarusiami nalunaarsorneqassapput ajornartorsiutit suliniutinut ingerlatanut tunngasut aam-malu siumut isigaluni maannarpiaq sammisassat pingaarnerit suliniutit nutaat eqqarsaatigineqartut ilanngullugit. Nalunaarusiami samminneqarajunnerusarput sanaartornernut aalajangersimasunut tunnganerusut, kiisiannili aamma pineqartarput aaqqissugaanermut politikkimi suliniutit nunamin-er-tanik atuinnermut sunniutigisinnaasaat.

2003-mut Nuna tamakkerlugu pilersaarutissap suliassartaata allaaserineqarnera sularineqarsima-voq. Tassani pingaartinneqarput pilersaarusiorneq suleqatigiinnerlu silittumik isigalugit ajornartor-siut timitalik sammineqarnerussasoq nuna tamakkerlugu pilersaarusiornermut ugartorneqartumut pingaaruteqartut. Taamaattumik sammineqarnerupput aningaasaliinikkut pilersaarusiornermi pit-saassutsip qulakkeerneqarnissaa aqutigalugit suleriaatsit atortussallu pilersaarusiornermi assi-giinngitsut ataqtigiiarnerat ilanngullugu. Ajornartorsiummi tamatumani suleqatigiinneq ilanngun-neqassaaq: Namminersornerullutik Oqartussani namminerni, Namminersornerullutik Oqartussat kommunillu akornanni, kommunit killeqarfiit aporfiginagit aammalu suliffeqarfiit Namminersornerul-lutik Oqartussanit pigineqartut pisortallu akornanni.

Killiffik: Inatsisartunut qinersinissaq pissutigalugu Nuna tamakkerlugu 2003-mut nalunaarusiassap suliareqqinnera unitsinneqarsimavoq. Kinguaattoornerup kinguneraa nassuiaat aatsaat saqqum-miunneqarsinnaassammat Inatsisartut 2004-mi upernaakkut ataatsimiinneranni.

3.4.2. Pilersaarusiornermut qitiusumik nalunaarsuivik

Namminersornerullutik Oqartussat allaffissornikkut aqunneqarnerat pillugu PLS-ip nalunaarusiaata (2000-imi upernaakkut), Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat pillugu iliuusissatut pilersaarutip (2000-imi ukiakkut) kiisalu kingusinnerpaamik Inuitissarsiutit siuarsarnissaat pillugu nalunaarusiap (2002-mi upernaakkut) timitalerniarnerannut atatillugu pisariaqalersimavoq kisitsisitigut sakkortunerusumik

annertunerusumillu peqalernissaq qitiusumik allaffissornerup aaqqinnissaanut ilaatigut nutarterinerit inatsisissanullu siunnersuusiorderit taakkulu malitseqartinneqarnissaat eqqarsaatigalugit.

Naatsorsueqqissaartarfik qitiusumik allaffeqarfik Naalakkersuisut aalajangigaat malilugu kisitsitigut sullitaraa. Kisiannili qitiusumik allaffissornerup tungaaniit pisariaqartinneqarpoq Naatsorsueqqissaartarfiup maannakkumit annertunerusumik tamatigoornerusumillu kisitsitigut tungavissaqarnissaq.

Tamatuma saniatigut paasissutissanik katersisarnerup pisariillisarneqarnissaa pisariaqartinneqarlunnarpoq, taamaalillutik kommunit, suliffeqarfiit pisortaqarfiilu nalunaaruteqariaatsimik ataasiusumik atugaqalernerisigut.

3.5. Ungasinnerusoq isigalugu inuiaqatigiit aqqissugaaner at eqqarsaatigalugu naalackersuinikkut ingerlatsineq qanoq pissava?

Ukiuni kingulliunerusuni suliniutit allaaserineqarneri takuneqarsinnaasutut suliniuteqarfiit ilai siusi-naarnerulluni annerusumik mississoqqissaartariaqarput - allat piffissaq sivikinnerusoq atorlugu ingerlanneqarsinnaapput. Taamaatumik qanoq aqqisugaanissamut inuiaqatigiillu aqqissugaaner at pillugu pilersaarummi UKA00-imi saqqummiunneqartumi ukiuni amerlasuuni aggersuni politik-kikkut aqqiissutissat ineriikkat ilaanngillat. Tamatumunnga tunngatillugu nunatsinni nunarsuar-mioqatittalu akornanni allanngoriartorneq sukkavallaaqaaq.

Aningaasaqarnikkut inuiaqatigiillu aqqissugaaner atigut ineriartorneq ullumikkut aqqissugaaner-nik arlalinnik aporfeqarsorinarpoq.

- Aalisarnerup ineriartornerata tungaatigut nunatta sunnertiassusia inuutissarsiornerup ataa-siinnarmik tunngavilimmik aqqissugaaneranut tunngatillugu.
- Pisortat salliunerujuata nunatsinni suliffeqarfiit annerit amerlanerpaat pigineratigut suliffe-qarfiit namminersortut ingiartarpaat taamalu inuutissarsiornerup inuutissarsiornerup sukka-sumik ineriartornissaralua akornusertarlugu.
- Ilinniartitaanerup nioqqutissiorluarsinnaanerullu tungaatigut nunanut imminut sanilliuttak-katsinnut aqqissuussinissaq eqqarsaatigalugu.

Aningaatatigut imminut napatissinnaanerulernissaq aqqutigalugu politikikkut nammineernerul-ernissaq suli anguniarneqarpat isumaqartoqarpoq tunngaviusariaqartoq inuiaqatigiinni aqqis-sugaanikkut allannguutissat pillugit ungasinnerusumut pilersaarutit sulissutigineqartariaqartut.

Tamatumani sakkussaavoq inuiaqatigiit aningaasaqarneranni tunngaviatut piumasaasut naleqqus-sarnissaat taamaalilluni inuutissarsiornermik ingerlatsisut niuertorpalaarnerusumik ingerlatsisin-naanngorlugit pisortanit tapiiffigineqassanatik. Taamatut periuseqarluni ingerlatsiniarnermi pisariaqartut pingaernerit tassaapput ilinniartitaanerup tamarmi pitsaanerulernissaa, inuutissarsiutit pillugit inatsisit pisariillisarnissaat, nunami namminer mi aqqissuussinerit allanngortiternissaat kiis-alu pisortat inuutissarsiornermi aningaasatigut toqqaannartumik peqataanerata annikillisarnissaa.

Suliniutit ataasiakkaat qanorluunniit annertussuseqaraluarpata anguniakkat angunissaannut naalackersuinikkut toqqaanerit arlallit apeqqaataassapput. Toqqaanerit innuttaasut ilaannit qanin-nerusoq isigalugu ajorseriaatitut misigineqassapput, illuatungaatigulli pisariaqarput qaffakkiartuin-narsinnaaneq taamalu atugarissaarneq qulakkeerneqassappata.

Taamaattumik pingaaruteqarluinnartuarpoq sammivissat iliuusissatut pilersaarummiittut anner-tuumik aalajaatsumillu politikikkut tapersorsorneqarnissaat. Aatsaat ukiuni amerlasuuni anguniak-kat pingaernerit aalajangiusimanerisigut aqqissugaanikkut politikkip isumannaatsumik oqi-maaqatigiiaakkamillu naammassineqarsinnaanera qulakkeerneqassaaq, aningaasaqarnikkut inuillu atugarisaasigut.

3.5.1. Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat eqaarsaatigalugu suliniutit aallartinneqarsimasut nalilerneqarneri

Suliniutit aallartinneqarsimasut aallartinneqartussatullu siunnersuutigineqartut tamarmik Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat pillugu iliuusissatut pilersaarummut aallaqqaasiullugu anguniagassatut pingaarnertut allassimasup malersoqqinnissaanut iluaqutaassaput:

“Nunatta naalackersuinikkut nammineernerulerneq anguniassavaa aningaasarsiornikkut nammineersinnaanerulerneq, niuerfinnut samminerulerneq oqimaaqatigiissilluakkamillu agguaassisarneq pillugu naalackersuinikkut ingerlatsineq tunngavigalugit.”

Anguniakkap taassuma naammassineqarnissaa sivirusumik ingerlasussaavoq, taamaattumillu aq-qutaani unitsiarluni suliniutit Naalackersuisunit Inatsisartunillu kingumut qiviarneqartariaqartassaput nalilersorlugillu.

Namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitat aamma inuussutissarsiornermut ataatsimiititaliaq ministeriunerup siunnersuutigisimasaa piffissami aggersumi inuiaqatigiit aaqqissugaanerat eqqarsaatigalugu suliniutinik assigiinngitsunik kaammattuuteqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Qinigaaffimmi matumani Naalackersuisut naliliipput, qanorluunniit pisoqaraluarpat sammisat makku pillugit peqqissaartumik naalackersuisoqarfikkaartumik misissuinissaq pisariaqartinneqartoq:

Tapiissutit

- Namminersornerullutik Oqartussaniit tapiissutit kommuninut agguarlugit tapiissuteqarfiusartullu ataasiakkaat nalilersuilluni misissoqqissaarner.

Aningaasarsiornernmut Naalackersuisoqarfik

Assigiimmik akeqartitsineq

- Nunatsinni tunisassiat assartorneqarnerinut tapiissutit atorunnaarsinnerat/annikillinerat.
- Innaassagissamut, imermut kiassarermullu akigititat allangortiternerat aningaasartuuterpanut naleqqussarlugit.
- Nioqqutissanik akeqartitseriaatsip allangortinneqarsinnaanerata misissoqqissaarnera.

Inuussutissarsiornermut Naalackersuisoqarfik

Namminersortunut ingerlatassangortitsiortorneq

- Ingerlatseqatigiiffiit ataasiakkaat namminersortunut pigisassangortinneqartarnera pitsaaqutaasa ajoqutaasalu misissoqqissaarnerat nangillugu.

Naalackersuisut Siulittaasuat

Attaveqarneq pilersuinerlu

- Angallassinermi takulertoruminartumik unammillersinnaasumillu akitigut ingerlatseriaaseqalernissamut.

Attaveqaqatigiinnermut Ineqarnermullu Naalackersuisoqarfik

- Suliffeqarfiit pilersuisuusut namminersortunut pigisassanngortinneqarsinnaanerit imaluunniit namminersortunngorsarneqarnerat pillugu periarfissat misissornerat nangillugu

*Inuussutissarsiornermut Naalackersuisoqarfik***Inuussutissarsiutinik siursaaneq**

- Nammineq sipaagaqartarnerup annertusinissaanut ornginarnissaanullu periarfissat annertusarnerat.

Aningaasarsiornermut Naalackersuisoqarfik

- Inuussutissarsiornermi siunnersorneqartarnerup pitsanngorsarnissaata misissoqqissaarneqarnera
- Nutaanik inatsisiliortoqartillugu kingunerisassanik allaaserinnittarnikkut inatsisiliornermi pitsaassuseq qularnaarneqassaaq.

*Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalackersuisoqarfik***Ilinniartitaaneq**

- Atuarfitsialaap naammassineqarnissaata qularnaarneqarnera.
- Pitsaanerumik ilitsersuisarnikkut, ilinniarnarup taamaatiinnarneqartarneranut pissutaasut misissoqqissaarneqarneratigut ilinniagaqarnerisuteqartitsinermillu iluarsaaqqinnissamik siunnersuutikkut ilinniarsimassutsip nalinginnaasumik qaffassarnera.
- Ilinniartitaanerni pisariaqartitsinernut naapertuunneruneq ilinniakkatigullu pitsaassuseq qaffasinnerusoq

Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik

- Inuussutissarsiornermut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq aamma ilisimatusarnermut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq inuussutissarsiutinut samminerusoq. Sisimiuni Center for Arktisk Teknologiimi (ARTEK) ilisimatusarneq aqqissuusaaavoq issittumi sanaartorneq tapersorsorniarlugu ilisimasallu katersorniarlugit. Anguniagaavoq ilisimatusarnermi inuiaqatigiit kalaallit pisariaqartitsinerat matussuserniarneqassasoq, tamannalu nunatsinni suleqatit susassaqtut qanimut suleqatigalugit pissasoq.

*Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik aamma Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalackersuisoqarfik***Suliffeqarneq**

- Nuttarsinnaanermut tapiissutit

Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoqarfik aamma Attaveqaqatigiinnermut Ineqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

4. 2004-mut ais-imi sammineqartussat

2004-mut Aningaasanut Inatsissatut Siunnersuummut killiliussassat nalunaarutigineqarnissaannut oqallisissiatut Naalakkersuisut pingaartippaat arlalinnik sammisaqarluni suliarineqarnissaat. Sammineqartussani naalakkersuisut pingaartitaannik naalakkersuisooqatigiinnermik isumaqatigiis-summi ersersinneqareersut aallaaviupput.

Sammineqartut suliarineqaranni takorluukkat taakku piviusunngortinneqarnissaannut aalajangiinis-saq tunngavisseeqataaffigineqassaaq tamatumalu aningaasaliissutitigut kingunerisassai ersersin-neqarlutik.

2004-mut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummiilli sammineqartussat tamarmik ersersin-neqarsimanissaat naatsorsuutigineqanngilaq Naalakkersuisulli suliap ingerlaannaq aallartinneqar-nissaa pingaartippaat.

4.1 Allaffissornermut aningaasartuutit

Allaffissornermut aningaasartuutit qaffasippallaaqaat. Ingerlatsinermulli aningaasartuutit qaffakkiar-tonerat unikaallatsinneqarsinnaasimavoq. Tamanna pitsaasumik ersersitsivoq ukiunili aningaasa-nut inatsiseqarfiusussani sipaaruteqavinnissap piviusunngortinnissaa anguniarlugu naalakker-suisoqarfinni pineqartuni aningaasartuuteqassuseq eqqarsaatigineqarnerusariaqarpoq. Naalakker-suisut anguniagaraat allaffissornermut aningaasartuutini 2004-mi 5 mio. kr.-inik, 2005-imi 10 mio. kr.-inik 2006-imilu 15 mio. kr.-inik sipaaruteqarnissaaq.

Taamaattumik qitiusumik allaffeqarfiup aningaasartuutaasa nikerarnerisa kiisalu maanna atuinerit isikkuisa misissoqqissaarneqarnissaat aallartisarneqarpoq, siunissaaq qaninnerusoq ungasinneru-sorlu eqqarsaatigalugu sipaaruteqarfiusinnaasut suunerisa paasineqarnissaat siunertaralugu.

4.2. Peqqissuseq ilaqutariinnermullu tunngasut

Peqqinnissamut tunngasuni aningaasartuuteqarnerusariaqarneq allannguutillu

Peqqinnissaqarfik ukiuni tulliuuttuni unammillernartorujussuarnik ornitaqarpoq, minnerunngitsumik taakkununga ilanngullugu aningaasartuuteqarnerusariaqarneq. Innuttaasut katitigaanerit ukiuni taakkunani utoqqaat amerlanerulernerisigut taamatullu innuttaaqataasut katsorsartariallit paaqqisa-riallillu amerlanerulernerisigut allanngoriartussapput.

Tamatununga peqatigitillugu nutaanik ilisimasaqalersoqarmat teknologiilu nutaanngormat katsor-saariaatsit nutaat pinngorput, tamatumalu nassataraa napparsimasumut nuannersumik nappaatit amerlanerusut katsorsarneqarsinnaalernerat. Katsorsaariaatsilli tamakku katsorsaariaatsinit ilisi-mariikkatsinnit akisunerukkajuttarput.

Taamaattumik ukiuni kingullerni aningaasartuutit nikerarnerisa ukiunilu tulliuuttuni nikernissaattut naatsorsuutigisat misissoqqissaarneqarnissaat Naalakkersuisut kissaatigaat.

Pitsaanerusumik sullissinissap peqqinnissaqarfiullu ingerlalluarneqarnerunissaata anguniarneqar-nissaa siunertaralugu nunap immikkoortukkuutaarluni napparsimmaveqarfeqalernissaaq Naalak-kersuisut suliareqqinniarpaat. Tamatuma saniatigut timikkut tarnikkullu napparsimasut katsorsartin-

nissamut utaqqisut allattorsimaffianniittut sivikinnerusumik utaqqisarnissaat qularnaarniarlugu naalakkersuisooqatigiinnermi ilungersuutiginerullugu sulissutiginnittoqassaaq.

Pensionit

Utoqqalinermi penisonisiat siusinaartumillu pensionisiat pisariaqartitanut naleqqussarneqassapput.

Taamaattumik 2003-mut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi ukiuni missingersuusiorfiusuni 2004-2006-imi pensionit pitsanngorsarneqarnissaannut 12,5 mio. kr.-inik sillimmatinik illuartsisoqarpoq. Tamatuma saniatigut siunnersuummi aningaasaliissutit 7,5 mio. kr.-iusut ilanngunneqarput, utoqqalinermi pensionisialinnik tamanik tunngaviusumik pensionisiaqalersitsisussamik, aapparisp isertitai apeqqutaatinnagit.

2004-mut Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut atatillugu sillimmatit illuartinneqartut taakku pensioninik pitsanngorsaanernut nalinginnaasunut atugassanngortinneqarnissaannik Naalakkersuisut siunnersuuteqarniarput.

Innarluutilinnut aningaasartuutit kommuninullu siammarterineq

Innarluutilinnut tunngasuni aningaasaliissutinik aqutsisussaannerup misiligutaasumik kommuninut arlalinnut nuunneqarpoq.

Misiligummik aaqqiinerni pineqartut tassaaginnarput Kalaallit Nunaanni innarluutilinnik isumaginninnerup tassa imaappoq innarluutilinnik angerlarsimaffiminni najugaqartunik sullissinerup siammarterneqarnissaa. Tamatumani sullissiveqarfiit Danmarkimiittut Kalaallit Nunaanniittullu pineqarput.

Misiligummik aaqqiinerit maanna ataatsimut naliliiffigineqassapput, taamaalilluni innarluutilinnut tunngasut kommuninut nuulluinnarneqarsinnaaneranni iluaqutit akornutillu ersersinneqarniassamata.

Meeqqanut tapiissutinik aaqqissuussineq

Meeqqanut tapiissutinik aaqqissuussisinnaanermut periarfissat Naalakkersuisut misissorusuppaat. Sipaarniuteqariaatsimik pilersitsinikkut aaqqissuussinermi taama ittumi inuusuttunik siunissami nammineq pigisatut inigisaqalernissamut periarfissiisoqassaaq siusinnerusukkullu ilinnialersinnaanerit sulilersinnaaneralluunniit qularnaarneqassalluni.

Meeqqanut tapiissutinik aaqqissuussinerup anguniakkat piviusunngortinnissaannut qanoq ilusilersorneqarsinnaanerit maanna misissoqqissaarneqassaaq kiisalu taamatut aaqqissuussinerup Nunatta Karsianut aningaasartuutitigut sunniutissai soorunami aamma ersersinniarneqaaqqaassallutik.

4.3. Inuusutissarsiutinut tapiissutit ilusilersugaanermilu naleqqussaanerit Aalisarneq pillugu naalakkersuinikkut ingerlatsineq tapiissutinillu aaqqissuussinerit

Ukiuni kingullerni nunani tamalaani raajat akii appasipput. Tamatuma toqqaannartumik kingunerisaatut raajarniarneq imminut akilersinnaassuseqannginnerusimavoq, tamannalu pingaartumik sinneriammut qanittumi aalisariutinut tunngalluinnarpoq. Sinneriammut qanittumi raajarniartarnermut

atatillugu ukiuni makkunani nutaamik aqqissuussineq ingerlanneqarpoq, soorluttaaq avataasior-tunut atasumik 1990-ikkunni taamatut aqqissuussisoqartoq. Taamatut aqqissuussinermi tunnga-vigineqartoq tassaavoq Enoksenip Ataatsimiititaliaanit 2000-imi 2001-imilu suliaqartinneqartumit inassuteqaatit. Sineriammut qanittumi raajarniutit imminnut akilersinnaanngissuseqartut atorun-naassapput taarserneqassallutillu ikinnerusunit, kisiannilu aamma anginernit aalisarluarsinnaan-erusunillu. Aqqissuussiniarnermissaaq isumaliutigineqarpoq aalisarnermik inuussutissarsi-uteqarnerup iluani immikkoortut allat, soorlu nunami aalisakkeriviit inuiaqatigiinnut qanoq piler-sueqataasinnaanerulersinneqarsinnaanersut.

Raajarniarnermiinnaanngitsoq isertitaqarniarneq ilungersunarpoq. Piffissami kingullermi saattu-arniarneq ajorseriarpoq aarleqqutigineqarporlu nunatta sineriaani saattuaqassutsip aserorluin-narsinnaanissaa, aalisarneq pitsaasumik aqunneqalinngippat.

Enoksenip ataatsimiititaliaata sulinerata nanginneratut saattuat pillugit ataatsimiititaliamik pilersit-sisoqarpoq, siunissami saattuarniarneq pillugu kaammattuuteqartussaq. Ataatsimiititaliilli taas-suma suliani suli naammassinngilaa. Kisianni aamma naatsorsuutigineqarpoq ataatsimiititaliamik allamik aamma pilersitsisoqassasoq, tassalu qalerallit pillugit suliaqartussamik.

Aalisarnermik inuussutissarsiu-teqarneq imminut akilersinnaassunngortinneqassaaq. Anguniakkat taakku piviusunngortinneqarniarneranni siullertut illoqarfimmi aalisakkeriviit nunaqarfinnilu tunisas-siorfiit inuiaqatigiit ataatsimut aningaasaqarnerannut naliliiffigineqassapput. Aalisartut aalisakkanillu nioqquteqartartut suleqatigalugit aalisarneq pillugu ineriartortitsinissamut aningaasaateqarfimmik pilersitsineq aammattaaq aqqissuussa-nermik naleqqussa-nerup nangeqqinneqarnerani ani-ngaasaliisariaqarnerup aningaasalerneqarnerani pingaaruteqassaaq.

Inuussutissarsiutinut tapiissutit kiffartuunneqarnissamillu isumaqatigiissutit

Inuussutissarsiutit siuarsarnissaat pillugu Naalakkersuisut Nassuiaataanni Inatsisartut 2002-mi Upernaakkut ataatsimiinneranni suliarineqartumi Namminersornerullutik Oqartussat inuussutissar-siutitigut siunertanut tapiissutigisartagaasa sukumiisumik ator-neqartarnerat qitiutinneqarpoq.

Taamaalilluni eqqarsarnartoqarpoq inuussutissarsiutinut tapiissutit ilamineeraannaat inuussutis-sarsiutip siunertanut tapiissutigineqartarmata taamaalillunilu tapiissutinut aningaasaliissutit amer-lanersaat inuussutissarsiutit imminnut akilersinnaanngitsut ikorfartornissaannut taamaallaat siuner-taqartinneqartarlutik.

Inuussutissarsiutinut siunertanut pisortat tapiissutigisartagaat siunissami ineriartortitsinissanut sammitinneqartariaqarluinnarput. Taamaalilluni inuussutissarsiutitigut suliniutit tapersorsorneqartut siunissami aningaasarsiornikkut imminnut napatissinnaanngortinniarneqassapput.

Tamanna tunuliaqutaralugu Naalakkersuisut kissaatigaat kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiis-sutit aamma tapiiffigineqartartut pingaarnerit nassuiaasiornissaat, immikkut pingaartillugit isu-maqatigiissutit/tapiiffigisassat ukiumut aningaasanut inatsiseqarfiusumut 2004-mut ukiumullu miss-ingersuusiorfiusumut 2005-imut allatut tulleriinnilersorneqarsinnaasut.

4.4. Iluarsaanermik aserfallatsaaliinermillu suliniarnerit

Ukiorpassuarni suliassa qarfiup Namminersornerullutik Oqartussanit tiguneqanngikkallarnerani inis-sianik, sullissiveqarfinnik sanaartukkanillu aserfallatsaaliineq pisariaqartitanut sanilliullugu ap-pasippallaarsimavoq. Tamatuma ullumikkut aserfallatsaaliinariermik ajornartorsiuterujussuit nas-satarisimavai, assersuutigalugu atuarfinnut utoqqarnullu inissiarpassuarnut. Allatut oqaatigalugu iluarsaanermut tunngatillugu kinguaattooqqasoqarpoq.

Iluarsaassinermut aserfallatsaaliinermullu tunngasuni suliniarnerup annertusarnissaa pisariaqar-poq. Tamatumunnga peqatigitillugu sanaartornermut aningaasaliissutitut killissarititaasut annertus-ingaatsiarnissaat ilimanaateqarpallaanngilaq. Taamaattumik sanaartornermut aningaasaliissutitut killissarititaasut iluanni allatut pingaarnersiusinnaanerup misissoqqissaarneqarnissaa pisariaqar-poq.

Ajornartorsiutip qanoq angitiginera paasissallugu pisariaqarpoq, taamaalilluni aserfallatsaaliinermut iluarsaanermullu tunngasuni ajornartorsiutip aaqinneqarnissaanut aningaasaliissutit pisariaqartin-neqartut tulleriarneqarsinnaaqullugit.